Мүнөөдэр республикын механизаторнууд болон кукурузашадай зүблөөн нээгдэхэнь

Хүсэтэ техникын ээздтэ халуун баяр хүргэе

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын түрүү механизаторнууд, кукурузашад (зүүн гарһаа): СССР-эй Верховно Соведэй депутат Р. Гонсорунов, Б. Галданов, П. Аюшеев, Ц-Д. Жамсаранова, Ф. Максимов, Б. Банзаракцаев, К. Сафонов.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

40-дэхи жэлээ гарана

Уряад Үнэн

ой Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

0082) | 1963 оной январиин 25, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Түрүүшын амжалтаар урмашаа

—Хабшал үндэр хада уула газартай, хүйтэн шэмэрүүн уларилтай Захаамин нютагта кукуруза заяандаашье ургахагүй,—гэхэһээ наагуур хэлсэдэг хүнүүд хэдэн жэлэй саада тээ захагүй агша һэн.

Теэд мүнөө эндэмнай халуун дулаан ороной айлшан гэдэг «хатан» кукурузые һайнаар тарижа, элбэгээр ургуулдаг бэрхэшүүл жэлһээ жэлдэ олошоржо байна бшуу. Тусхайлбал, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан Павел Москвитин нёдондо 127 гектарта кукурузые таряад, оролдосотой ханамжатайгаар харууһалжа, га бүриһөө 202 центнер шэмэтэй ногоон эшэ намаа ургуулжа абаа юм.

—Энэмнай үшөөл багашаг, түрүүшымнайл амжалта гээшэ. Тиигэбэшье энээндээ урмашаад, байгша ондо бүрил элбэг ургаса абахын тула хамсыгаа шамажа оронхойб,—гээд Павел Иннокентьевич омогоор мэдүүлнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ нүхэр Москвитинай звеногойхид 30 гектар газарта 750 тонно шэбхэ зөөгөөд байна. Тэдэндэ нэгэ трактор, комсомол хүбүүн Яков Максимовой жолоододог автомашина үгтэнхэй.

Д. Жундуев.

Механизаториууд хурьга абалсана

Үргэн уужам Бургалтайн голоор бэлшэдэг дун сагаан хонидой тоо жэлһээ жэлдэ олошоржо байнхай. «Хонин һүрэг-колхозоймнай баялиг» гэжэ эндэхи «Мир» колхозой гэшүүд дэмы хэлсэдэггүй. Мүнөө үедэ тус колхоз 20 гаран мянган хонитой гээшэ.

Сагай ошохо бүри хонин һүрэгөө улам олошоруулжа байһан бургалтайнхид жэл бүхэн түл абаха хүдэлмэридөө эдэбхитэйгээр хабаададаг. Энэ шухала хэрэгтээ тон харюусалгатайгаар хандадаг. Мүнөө үедэшье колхозой эхэ хонидой отара бүхэндэ халуун ажал эгээл хаба соогоо хэгдэжэ байна. Колхоздо бүхыдөө 1000 холо гаран хурьган абтанхай. Баяр Банзаракцаевай отарада 250, Даша Бадмаевай —218, Сандунжап Цымбыловэй—200, Батажап Батуевай —210 гаран хурьгад абтаад, гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэнэ.

Түл абалгын үедэ хурьгашадаар хүдэлхэеэ таряан ажалай бригадаһаа олон хүн отаранuудта эльгээгдэбэ. Тэдэнэй дунда хүдөө ажахын хүдэр техникэ жолоододог механизаторнуудшье бии. Жэшээлхэдэ, колхозой трактористнууд Владимир Чойдопов, Владимир Менжиков, комбайнер Цыдендамба Цыдыпов гэгшэд үбэлэй хурьгадые абалсажа байнхай. Тэдэнэр трактор болон хүдөө ажахын бусад машинануудые заһабарилха хүдэлмэриин хүнгэдэжэ, барагтай болоходонь хурьгашадаар хүдэлхэеэ отаранuудта ошонхой.

Эдэнэр абаһан хурьгадаа нэгэшье гарзагүйгөөр түлжүүлжэ, РСФСР-эй Верховно Соведтэ, түрэл Буряадайнгаа АССР-эй Верховно Соведтэ, нютагай Соведүүдтэ һунгаха һунгалтануудые бэлэг ехэтэйгээр угтахаар шиидэнхэй. Мүнөө тус тустаа 40—50 хурьга абанхай.

Зуун эхэ хонин бүхэнһөө 100 хурьга абаха зорилгоёо хонишодойнгоо бэелүүлхэ хэрэгтэнь бодото ажалаараа туһалалсаад, хабартаа хүдэр техникэеэ жолоодожо, тарилгаяа эхилхэдээ манай механизаторнууд бүришье урматайгаар ажаллахал.

Д. Бадмаев,
колхозой гэшүүн.

Зэдэ.

Нарай хурьгад найдамтай гарта

Абаһан хурьгадаа гарза хоролтодо оруулхагүйн тула Цыдып Шоймполовой даадаг отарын хонишод үдэр һүниие мэдэнгүй ажаллана. Энэ отарада Даши-Нима Бадмаев, Дулзадма Эрдынеева, Цырма Цыремпилова гэгшэд хонишодоор хүдэлдэг. Эдэнэр бултадаа—хонин ажалда удаан саг соо хүдэлжэ ябаһан, дүй дүршэл ехэтэй хүнүүд. Тиимэһээ хүдэлмэреэ шадамараар хубаарилжа, хүн бүхэн өөрынгөө хэхэ ажалые һайса мэдэдэг хадаа эмхитэйгээр хүдэлнэ.

Илангаяа һая гараһан нарай хурьгадта гол анхаралаа хандуулдаг юм. Хурьган бүхэнэй эхээ хэр зэргээр хүхэһыень һайса шалгадаг. Хэрбээ дутуу хүхэһэн хурьгадай байбал, эхыень барижа үгөөд һайса хүхүүлдэг. Түрэһэн зарим хонидой һү багатай байгаа һаань, хурьгыень һүтэй хонидто абхуулна.

Хонидойнь байра хододоо дулаан, хуурай байдаг. Тиимэһээ углуу булангаарнь сэнтэдэггүй. Мүн далаа ходо сэбэрлэдэг хадань, шэбхэ шээһэнэй эхүүн үнэр гутадаггүй.

Хони хурьгадтаа хүсэд хүрэхэ тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэнхэй. Тиигэбэшье түрэһэн, мүн хээлитэй хонидоо зоотехнигэй заабариин ёһоор нэгэ хэдыхэн сагай турша соо Шэбэртэ голойнгоо нуга тохойдо бэлшээдэг.

Түрэһэн хонидтоо һайн шанартай кукурузын силос үгэнэ. Элбэг силосээр хооллуулагдажа байһан отарынь хонид намарайнгаа хүшэ табяагүй байһаар.

Мүнөө жэлдэ отарын хонишод 100 хонин бүриин зууһаа үсөөн бэшэ хурьга абахабди гэһэн социалис уялгаяа дүүргэхэнь найдамтай.

Д. Цыденжапов.

...УРГАСА МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ, КУКУРУЗАШАДАЙ ГАРТА

...й, кукурузын бо... бусад ургамал... гаса абажа шадаал ...хозуудай ажахые ...эжэ, Эхэ орондоо ...үүдые элбэг ехээр ... гэжэ бүгэдэндэ ...ала хэрэг нэн тү... механизаторнуудай ... эдэбхи оролдосын ...эгдэхэ гээшэ.

...н-Үдэ хотодо рес...ай механизаторнуу...дай зүблөөн нээг... хабаадагшад үн...гэ дүнгүүдые сог... бэелүүлхэ зорил...йлхо байна.

... республика гүрэн... социалис уялгаяа ...р дүүргэжэ, гү...н пүүд таряа ху...иллион пүүд ороо...наа бусааһан бай... урда жэлэйхиһээ ...ин дээшэ болоно. ... совхозуудай меха...ша габьяа ехэ.

...ай мартын Плену...элүүлэн, тарилгын...дхэһэн, ургаса ба...дай орондо шэнии... баян ургасатай бу... горитой тариһан ...һаа ехэ таряа гу..., адуу малдаа ...лханай зүйл яһала ...айна бшуу. Үнгэ...спублика дотор 35 ...эниисэ, 16 мянган ... жэлэйхиһээ ехэ ...түрүүшынхеэ горох, ... эхилээ.

...шаар, мүн ороохо ... ургуулха агротех...һанай эсэстэ тэдэ... тэды дээшэлүү... Тиигэжэ нёдондо ... 1,4 дахин ехэ та..., 1,5 дахин ехэ ... дарагдаһан байха

... «Коммунизм» ... 18,5 центнер та...үн эндэхи Ленинэй ...энэй «Сибиряк» ...сын баян ургаса ... совхоздо гектар ...тнер горох хуряаг...ир нүхэр Стремя...эг бригада га бу... хэнһөө 23 центнер горох абажа шадаа.

Суулгын совхозой кукурузашад Николай Кондратюков, Дамба Жанаев, Саянай совхозой—Павел Аюшеев, Худэриин совхозой—Радна Гонсорунов, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой—Цыренжап Цыдыптаров, «Октябрьский» совхозой—Энгельс Богатов, Ждановай нэрэмжэтэ колхозой—Жамсо Цоктоев болон бусад жэлһээ жэл бүри кукурузын үндэр ургаса туйлана. Нёдондо эдэнэр һүн эдеэтэй, эдеэшэнтэһэн буурсагтай кукуруза абаа.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Бага Куналейн «Победа» колхозой нүхэр Астрихинский гэгшын звено гектарай 180 центнер саахарай свёкло ургуулһан. Онохойн совхозой нүхэр Мельгуновагай звено гектарай 268 центнер хартаабха хуряагаа.

Республикын колхоз, совхозуудта техникые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэдэг трактористнууд, комбайнернууд олон. Тэдэнэй дундаһаа Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхозой комбайнер Григорий Челночков, Бэшүүрэй совхозой тракторист Ринчин-Доржо Чимитов, Хурамхаанай совхозой тракторист Бэлигтэ Маланов, Борьёогой совхозой комбайнер Николай Добров болон бусадай ажалые онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэнэр хуряалгын үедэ комбайнаар 6-7 мянган центнер таряа сохиһон, «ДТ-54» трактораар 1200—1600 гектар условно хахалалгын хэмжээнэй хүдэлмэри жэлэй туршада хэһэн байна.

Түрүү ажахынуудай, эрхим механизаторнуудай туйлаһан амжалтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, манай республикада ороохо таряа, кукуруза болон бусад ургамалнуудай баян ургаса ямаршье жэлдэ абаха айхабтар ехэ арга боломжонуудай бии байһые гэршэлнэ. Мүнөө дээрээ эдэ арга боломжонууд хүсэд хэрэглэгдэжэ шадагданагүй. Олохон колхоз, совхозууд газараа зүбөөр хубаарилан, һайнаар ашаглажа шаданагүй, тэндэ ургаса багатай ургамалнууд ехэ талмай эзэлжэ байһаар. Мүн газар олон ушарта муугаар элдүүрилэгдэнэ, тарилгын шанарта хүргэгдеегүй үрэһөөр, хүсэд нормо баримталангүй тарилга хэхэ ябадал үзэгдэһөөр. Газарай хүрьһэн үшөөл тон багаар үтэгжүүлэгдэнэ. Эдэ шалтагаануудһаа болоо, ороохо таряанай болон бусад ургамалнуудай ургаса доошолно ха юм.

Эдэ алдуу дутагдалнуудаа усадхажа, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ амжалтануудые батадхажа, байгша ондо бүри ехэ таряа абаха, ниитын малда бардам хүрэхэ шэмэтэй һайн тэжээл бэлдэхэ гээшэ хүдөөгэй механизаторнуудай, кукурузашадай эгээн шухала зорилго мүн. Энэ зорилгые бэелүүлхэ арга боломжонууд манда гүйсэд бии. Мүнөө жэл республикымнай колхоз, совхозууд мянган шэнэ трактор, ороохоной, силосэй хэдэн зуун комбайн, автомашина нэмэжэ абаха байна. Трактор, комбайнуудые хоёр халаанда хүдэлгэхэ механизаторнууд бэлдэгдэжэ, ажахы бүхэндэ тооной тракторист, комбайнернуудай һуралсал эмхидхэгдэнхэй.

1963 ондо 50 мянган гектар шэнэ газар хахалха, нёдондонойхиһоо 100 мянган гектар шэниисэ ехые тариха зорилго табигданхай. Мүн саашадаа сэбэр паар хорооожо, энэ жэлдэ адагынь 300 мянган га намарай эртын паар элдүүрилхэ хэрэгтэй.

Нүхэд механизаторнууд! Эртын тарилгые эрид үргэдхэхэ, энэ жэлдэ баян ургаса абаха хэрэг таанадайл гарта гээшэ. Тиимэһээ хабарай тарилгада трактор, машинануудаа эрхимээр бэлдэжэ, һайн шанартай үрэһөөр хаһа сагтань тарилга хэжэ, ургасын хойноһоо оролдосотойгоор харууһалжа, ороохо таряанай, кукурузын, горох, овощ болон бусад ургамалнуудай үндэр ургаса абахын тула бүхы мэргэжэл шадабаряа, хүсэлэл эрмэлзэлгэеэ элсүүлэе.

Энэ ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула трактор, машинануудтаа эзэн ёһоор хандажа, шэнэ, түрүү арганuудые үргэнөөр хэрэглэжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө механизатор бүхэн оролдохо уялгатай.

Гадна колхоз, совхозуудай механизаторнууд, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй худэлмэрилэгшэд малшадай ажалые оньһожоруулха талаар эдэбхи үүсхэл гаргаха, фермэнүүдтэ тодхогдоһон түхеэрэлгэнүүдые һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ талаар онсо харюусалгатай гээшэ.

Түүхэтэ долоон жэлэй табадахи жэлдэ бүри баян ургаса абажа, Эхэ орондоо арбан миллион пүүдһээ доошо бэшэ таряа худалдаха арга боломжоёо бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөөндэ бүгэдөөрөө жагсая!

Хориин үйлэдбэриин управлениһээ

Үндэр ургаса—өөһэдымнай оролдолгоһоо

Дмитрий Иванович Грешилов габьяата ажалаараа гансашье Чисаана нютагтаа бэшэ, мүн бүхы республика дотороо үнинэй мэдээжэ болонхой.

Олон үгэгүй, даруухан заптай энэ механизаторнай шэрүүн уларилтай Чисаана нютаг соогоо эгээн түрүүлэн полиин «хатан»—кукуруза һайнаар ургуулхын түлөө шэн зориггтойгоор тэмсэжэ эхилһэн хүн шуу. Тиигээдшье хэдэн жэлэй туршада кукурузын муу бэшэ ургаса хуряажа, отделениингээ адууһа малые шэмэтэ силосээр гүйсэд хангана.

Совхозойнгоо бэрхэ кукурузашанай дүй дүршэлые олоной шадабари болгожо, отделени бүхэндэ кукурузын үндэр ургаса хуряадаг болохын түлөө тэмсэхэ ёһотой байһамнай элитэ. Энэ талаар зарим тэды амжалташье туйлагдаа. Жэшээлхэдэ, нёдондо нэгэдэхи отделениин кукурузашад: Г. И. Михайлов, С. С. Рекунов, В. Т. Ринчиндоржиев гэгшэд Дмитрий Ивановичай жэшээгээр хүдэлжэ, яһала һайн ургаса хуряаһан байна.

Харин тиихэдэ Могсохон нютагай хоёрдохи отделенидэ жэл бүри кукуруза ехээр таригдадаг байбашье, биратай ургаса абтадаггүй һэн. Шалтагааниинь юуб гэхэдэ, зүб квадрат гаргажа тариха, кукурузын газарые һайнаар үтэгжүүлхэ гэжэ оролдодоггүй байгаа. Энээнһээ боложо, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хаһа сагтаа хэгдэнгүй, кукурузын ургаса буртаг үбһэндэ дарагдаа.

Байгша ондо эдэ алдуу дутагдалнуудаа дахин дабтахагүй, кукурузые үнэхөөр һайн хүрьһэтэй газарта таряад, оролдосотойгоор ургуулха гэжэ шиидээбди.

Мүнөө жэлдэ Нарһата гэжэ хүнхэр жалга газарай үбэр наруули талада кукурузаяа тариха байна. Эндэхи кукурузашад һаянай тэндээ саһа тогтоохо хаалта хэжэ дүүргээ.

— Нарһата гээшэмнай хоёр тээһээ хадатай, жалга хүнхэр газар аад, жэлһээ жэлдэ саһан ехэ тогтодог, шииг нойто элбэгтэй байдаг газар юм. Тиибэшье һаа, хүр саһа бүри ехээр тогтоохын тула «ДТ-54» тракторта тусхай түхеэрэлгэ хээд, саһа хахалжа үгэнэбди. Бүхыдөө 200 гектарта хүр саһан тогтоогдобо,—гэжэ отделениин үнинэй тракторист Жигжит Лыксыков хэлэнэ.

Эндэ саһанай ехээр тогтоһон хойно февраль гаратар хүндэ каток шэрэжэ, тэрэниень нягтаруулха, һалхи шуурганда хиидэхыень болюулха юм. Тэрэшэлэн иигэжэ тогтоһон саһые нягтаруулан даруулхада, удаан даамгай хайлажа, газартаа һайнаар шэнгэдэг гэжэ Мухар-Шэбэрэй суута кукурузашан Дамба Жанаев тоолодог.

Хэнэйшье мэдэһээр, кукурузын элбэгээр ургахын тула газарыень зүбөөр үтэгжүүлхэ, наг шэбхэ ехээр гаргаха хэрэгтэй ха юм даа. Тиимэһээ тус отделениинхид үнгэрэгшэ намартаа Тураасгай, Могсохон, Нарһата гэхэ мэтэ газарнуудта 1700 тонно тухай хуушан шэбхэ бульдозероор түлхюулжэ, хэһэг хэһэгээр обоолоо һэн. Бүхы наг шэбхэеэ таряалан дээрэ зөөжэ, зохидоор тараахын тула «ДТ-54» тракторта наг шэбхэ ашаха тусхай түхеэрэлгэ тодхогдоо. Мүн тэрэниие тарааха хоёр машина заһагдажа, бэлэн болгогдоод байна.

Ж. Бадмаев,
Чисаанын совхозой агроном, манай штатнабэшэ корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Суулгын совхозой түрүү кукурузашан Николай Кондратюков кукурузын буурсаг хатаажа байна.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...РЭЛ ОРОНОО БУСАХА ЗАМДАА

... январиин 23. ...-эй ЦК-гай Нэ...тарь, СССР-эй ... Соведэй Тү... С. Хрущев, ...гай Президиу...раинын Комму...К-гай Нэгэдэхи ...В. Подгорный, ...ай секретарь ... КПСС-эй ЦК-... Е. Н. Понома... Центральна ...миссиин түрүү... А. Муравьева, ...ай гэшүүн, «Из...главна редак...убей, КПСС-эй «Правда» га...редактор П. А. Сатюков гэгшэдһээ бүридэһэн Советскэ Союзай Коммунис партиин делегаци Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин VI съездын хүдэлмэридэ хабаадаад, Москва бусаха замдаа Варшава соогуур гараа.

ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Владислав Гомулка, ПОРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд Юзеф Циранкевич, Зенон Клишко, СССР-һээ Польшодо байдаг посольствын советник-посланник Н. М. Силуянов, тэрэшэлэн СССР-һээ Польшодо байдаг посольствын болон худалдаа наймаанай түлөөлэлгын зургаанай хүдэлмэрилэгшэд, совет болон Польшын журналистнууд Варшавын вокзал дээрэ айлшадые халуунаар угтаа.

Польшын газар дээгүүр ябахадань Н. С. Хрущевые, Н. В. Подгорные, КПСС-эй делегациин гэшүүдые ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Зенон Новак, Дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Мечислав Мочар, СССР-һээ Польшодо байдаг элшэн сайд А. Б. Аристов үдэшэһэн байна.

Владислав Гомулка, Юзеф Циранкевич, Зенон Клишко вагон соонь орожо, Н. С. Хрущевтой, Н. В. Подгорнытой хани халуунаар хөөрэлдөө.

БУЛАГ ХААНАҺАА ЭХИТЭЙБ?

ТОРИИН совхоз үнгэрһэн жэл байгуулагдаһан юм. Тиихэдэ эндэхи аймагай арбаад ажахынууд (Бургалтайн «Мир» колхозоо бэшэнинь) бүгэдөөрөө хамтаржа, гурбан ажахы болоо һэн.

Совхоз гол түлэб мяха, һүнэй шэглэлтэй. 40 гара мянган толгой хонид, 7 мянга гаран эбэртэ бодо мал тоологдоно. Томошье, таруушье ажахы. Гансахан һүүрин газарнь арбаад гаран. Иимэ ажахые партийна талаар хүтэлбэрилхэ гэшэ тиимэшье бараг хэрэг бэшэ. Гэбэшье эндэ байгуулагдаһан партком, 10 партийна эхин организаци худөө ажахын продукцинуудые ехээр абаха хэрэгтэ хүн зоноо элсүүлжэ, үнгэрһэн ажахын жэлые нэн һайнаар дүүргэбэ. һү һааха 1962 оной түсэб бүри декабриин 5-да дүүргэгдэ һэн, урзанда жэлэйхиһээ хоёр дахин ехэ мяхан абтаа. Мүн ороохо тарааншье хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр хуряагдаа. Эдэ бүгэдэ нэн түрүүн совхозой коммунистнуудай эмхидхэлэй хүдэлмэриин үрэ дүн гэхэдэ алдуу болохогүй.

ХУШЭР ХҮНДЭ АЖАЛДА—КОММУНИСТНУУД

УРДАНЬ Ториин аймагай олохон колхозууд үбһэ тэжээл багатай дээрэһээ алдуу малаа муугаар баридаг, мал ажалаа бага ашаг шэмэ абадаг бэлэй. Совхоз болоходоо, энэ ушар онсо харада абтаһан юм. Тиигэжэ эгээл һайн, олон жэлэй дүршэлтэй хүнүүдэ мал ажалда хүдэлхөөр эльгээгдэһэн байна. 281 коммунистын хахадһаа олониинь мүнөө мал ажалда ороһон. Коммунистнуудые ажахын һалбаринуудаар хубаарилан табихадаа, партком, партийна эхин организацинууд нилээд бэрхэшээлнүүдые дабаһан байна.

Зарим нэгэн мал ажалда ошохогүйб гэжэ таһа арсаһан, нүхэдүүлынь шадабаринуудые талаар тадралгүй гү, али ондоо хүнгэн ажалда һанаатайшье байгаа һэн. Энэ тушаа парткомдо, отделенинүүдэй партийна организацинуудта шангахан хөөрэлдөөнүүд болоһон, заримашуулда коммунистын нэрэ хүндэ, үүргэ тухай, партийна, гүрэнэй журам тухай һануулга хэхэ баатай бологдоо бэлэй.

Тиибэ яабашье, партком өөрынгөө һанамжые бэелүүлхын хойноһоо ехэхэн оролдолго гаргаа, мал ажалай эгээл хүшэр хүндэ хүдэлмэридэ гол түлэб коммунистнууд, мүн найдамтай дүй дүршэлтэй партийнабэшэ хүдэлмэришэд табигдаа юм. Жэшээнь, 1-дэхи отделениин хонишодой бригадын бригадираар Степан Лукич Павлов томилогдоһон юм. Энэ нүхэр хонин ажалые һайса мэдэхэшэгүй һаа, харюусалгаа мэдэрдэг, ажал хэрэгтээ оролдосотой һэн тулада, ажалаа һайнаар мүүлүүжэ шадаха гэжэ бэеэ харуулаа. Зун, намарта хүсэд хонишод тэжээл элбэгээр бэлдэхэжэ абаһан, хашаа хорёогоо заһабарилжа, [illegible] тайгаар, сат соонь [illegible] ажа ашаар мүнөө түл һайнаар абажа байнхай. 2000 шахуу хурьга нэгэшье гарзагүйгөөр абаһан. Малай үбэлжэлгэ һайнаар үнгэржэ байна.

Дэдэ-Ториин мяха-һүнэй бригадын бригадир коммунист Цацак Сосоров энэ тушаалда ороһоноо хойшо мүн лэ ехэ амжалта туйлаа. Партком энэ нүхэрые мал ажалда оруулхадаа, эдэбхи үүсхэлтэй, һүбэлгэн бэрхэ байдалынь харадаа абаа һэн. Энэ найдабаринь Сосоров харюулжа шадаа. һү 1961 оной түсэб болзорһоо урид дүүргэгдэһэн, мүн мяха абалга урзанда жэлэйхиһээ 2 дахин ехэ болоо.

Нэгэ үедэ мал ажахын таргалуулха хүдэлмэри совхоозо илангаяа муугаар эмхидхэгдэһэн байгаа. Энэ ажалда хэдэн коммунистнуудые эльгээжэ гэһэн дурадхал партком оруулаа, хэдэн хүн гүрэнтэнүүдые элүүлгэшэдээр, мал адуулагшадаар һайн дураараа ошоо һэн. Тэдэнэй дунда коммунист Николай Тугаринов онсо шалгараа. Шахан таргалуулха мал адуулагша болоод, ойрын сагта эрхим дүн туйлаа. 150 толгой мал адуулжа, тус бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын 800—1000 граммаар нэмээгээ. Гүрэндэ тушаагдаһан малайнь толгой бүхэн 270—290 килограмм татаһан юм. Энэнь мяха абаха хэрэгтэнь совхозто нилээд ехэ нэмэри болоо. Мүнөө 132 мал шахан таргалуулжа, шэнэ жэлэй түрүүшын кварталда тушаахаар бэлдээнэ. Малынь бүгэдэөөрөө тобир тарган.

Эдэ жэшээнүүд юу харуулнаб гэхэдэ, шадамар бэрхэ хүнүүдые табибал, ажал һайнаар ябаха байна. Энэ һургаалые партком, партийна эхин организацинууд өөһэдынгөө бодото байдал дээрэһээ бүхөөр хадуужа абанхай. Совхозой ямаршье ажалда хүдэлмэришэдые томилхо хэрэгтэ партком хам оролсожо, нарин нягтаар бодомжолһоной, хүн бүхэниие бүхы талаһаань шэнжэлһэнэй һүүлээр лэ энэ асуудал шиидхэдэг гээшэ. Энэнь нарткомой эмхидхэлэй хүдэлмэриин нэгэ онсо ехэ удха шанартай асуудал мүн болоно, гол анхаралдань хододоо байдаг.

ПАРТКОМ, мүн партийна эхин организацинууд хүнүүдые гансал шэлэн олоод, ажалдань табяад лэ хэрэгээ хизаарладаг бэшэ, харин тэдэнэй хүдэлмэриин хойноһоо, өөһэдынь ургалта, шадабариинь хойноһоо ходо хинажа, шалгажа байдаг. Хэрэгтэй сагтань туһаламжа үгэдэг, шанга эрилтэ табидаг юм. Энэ хадаа хүмүүжүүлгын хүдэлмэритэй нягта холбоотой. Харюусалгатай ажалда эльгээгдэһэн коммунистнууд парткомой заседани, партийна эхин организацинуудай суглаанууд дээрэ хододоо тоосоогоо үгэжэ, хэрэгтэй туһаламжа, зүбшэл абажа байдаг. 3-дахи отделениин хонишодой бригадираар нүхэр Д. Цыренов томилогдоһон байгаа. Түрүүшээр эмхидхэлэй ажалай дүршэл үгыдэжэ, тэрэ ажалдаа абиртахаяа һанаа һэн. Энээн тухайгаа нүхэр Цыренов парткомой нэгэ заседани дээрэ сэхэ хэлэжэ, туһаламжа эриһэн байгаа. Дирекци, парткомой түлөөлэгшэд бригададань дары ошожо, байдалынь шэнжэлээд, үбһэ тэжээлээр хангаа, хото хорёо заһаха хүнүүдые томилоо, мүн ажалайнь түлөөһые гуримшуулһан юм. Энээниие нүхэр Цыренов өөрынгөө үүсхэлээршье хэжэ шадаха байгаа. Теэд ажалай гуримай һула, салингай гуримшуулагдаагүй дээрэһээ ойр зуура өөрынгөө урдахи сэхэ уялгаяа бэелүүлхэеэ шэлээрхээд байгаа һэн. Иимэ туһаламжа, дэмжэлгэ абахадаа, тэрэнэй ажал саашадаа ульгам хурданаар ябажа эхилээ. Мүнөө Цыреновэй бригада түрүүшүүлэй тоодо гаранхай.

Хэрбээ тэрэнэй эрилтэдэ парткомой зүгһөө ёһо тэдыгээр хандаад, өөрөө хэхэ ёһотойш гээд хооһон эрилтэ табяа һаань, тэрэ зүб тобшолол хэхэгүй, ажалаа зүбөөр эрхилжэ һурахань ээлтэй байха һэн. Харин иигэжэ туһалхада, илангаяа хүтэлбэрилхы тушаалтай хүдэлмэрилэгшэд ажал хэрэгтээ эзэн ёһоор хандадаг, хамаг бүхы харюусалга нам дээрэ найдагданхай тэжэ, би энэ найдабариень заабол харюулжа шадаха ёһотойб гэжэ гүнзэгыгөөр мэдэрдэг болоно. Тиигэжэ хүтэлбэрилхы тушаалтад эмхидхэлэй онол аргада һурана, үүргэ, харюусалгань дээшэлнэ. Бэрхэшээлнүүдтэй ушараа һаа, сохом тодорхой туһаламжа абахаб, намда туһалха гэжэ ойлгон абахадаа, тэдэнэй эдэбхи үүсхэл дээшэлнэ, хэшээл оролдолгонь шангадана.

ПАРТКОМ коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэйнгээ политическэ эрдэм дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна. Элдэб янзын кружогуудта хамта 350 хүн һуралсана. Кружок бүхэн программын ёһоор 4-5 хэшээл хээд, мүнөө бүгэдөөрэн шахуу КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй материалнуудые шудалжа дүүргэхэеэ байна. Эндэ хүдөө ажахын экономико шудалха кружок илангаяа ехэ удха шанартай дээрэ тоологдоно. Юуб гэхэдэ, совхозой хүдэлмэришэн бүхэниие тоолуулжа һургаха, мяха, һү ехээр аад, бага гаргаша-тайгаар абадаг болохые туйлаха, ажахыгаа олзотойгоор, ашагтайгаар эрхилжэ һураха гээшэ совхозой нэн түрүүнэй зорилго болонхой.

Тэрэшэлэн механизаторнуудай һуралсалда 115 хүн хабаадана. Тэдэнэй дунда комбайнернууд, шофёрнууд, трактористнууд оролсоно. Эдэ мэргэжэлтэд хабарай тарилгада, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ, ороохо таряа хуряалгада сэхэ хабаадаха, мүн ажахын участок бүхэн өөрын механизатортай болохо юм.

Ажалшадые хүмүүжүүлгэдэ ажахын түрүүшүүлэй жэшээ туйлай ехэ аша туһатай. Түрүү коммунистнуудаа магтаалда гаргахын, дүршэлыень тараахынгаа хажуугаар, гээгдэжэ ябаһан ажалшадта һайн дураараа туһалжа байхыень партком коммунистнуудай урда эрилтэ табидаг. Тиигэжэ түрүү коммунистнууд дүй дүршэлдөө һургаха зорилготойгоор олон хүдэлмэришэдые даажа абанхай. Энээнэй ашаар совхозой түрүүшүүлэй тоо улам олошорно. Партийна иимэ нүлөөгэй аша үрэ гэбэл, коммунистнуудай зэргэдэ олон хүн орохо дуратай болонхой. Нёдондо жэл ажалай 17 түрүүшүүл партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаа. Тэдэнэй дунда һаалишад, трактористнууд бии.

ОЛОНОЙ ХҮДЭЛӨӨ ҮҮСХЭГШЭД

СОЦИАЛИС мүрысөөе ажахыгаа зүбөөр ударидаха дайшалхы зэбсэг болгохын тула партком оролдоно. Ажалшадай дунда мүрысөө эмхидхэхэ талаар Зэдын управлениин олон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд эндэ ерэжэ танилсадаг. Үнэхөөрөөшье, халан абахаар олон зүйлнүүд бии.

Нэн түрүүн мүрысөө эмхидхэлгын бэлэдхэл ехэ һонирхолтой. Партком юунэй түлөө, ямар тодорхой зорилго дүүргэхын түлөө мүрысөө эмхидхэхэб, тиигээд тэрэниие хайшан гээд эмхидхэхэб гэжэ өөрөө һайса бодомжолдог. Жэшээнь, жэлдээ тэды шэнээн һү һаахын түлөө тэмсэхэ гээд орхижорхёо һаа, бага үрэтэй байдаг гэжэ партком тобшолол хээ. Жэлэй хараалламжаһаа гадна, 10 хоног, һарын кварталай зорилго табижа, хүдэлмэришэн бүхэндэ ойлгуулхые оролдодог байна. Тиихынгээ хажуугаар түлөөһыень, шангыень эли тодоор ойлгуулжа үгэнэ. Юрэнхыдэнь хэлэхэдэ, мүрысөөнэй зорилго, ажалай али нэгэн дүн туйлаһанай гүлөө абаха салин ба шангынь хүн бүхэндэ эли тодо байдаг. Эдэ бүхы асуудалнууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэжэ баталагдаад, хуулиин хүсэтэй болгогдоно. Энэнь баһал удхатай: хүдэлмэришэн бүхэнэй урда табигдаһан зорилго, ажалай түлөөһэнэй турим хубилгагдахагүй, хэлсэһэн тогтооһон ёһоороол байха гэжэ хүн бүхэн бата найдамтайгаар хүдэлнэ ха юм. Гэбэшье мүрысөөнэй гурим үбэлэй үедэ, мүн зунай үедэ, үшөө ажахын һалбари бүхэндэ ондо ондоо байдаг. Энэньшье ойлгосотой бэзэ.

Үнгэрһэн жэл һаалишадай дунда мүрысөө эмхидхэхэдээ, партком иимэ тодорхой зорилго табиһан байгаа. һара бүхэндэ 3,5 мянган литр һү һааһан һаалишан бүхэн һааһан һүнэйнгөө түлөө хуулита түлөөһэ (100 литр һүнэй түлөө 3 тух. 20 мүнгэн салин үгтэдэг һэн) абахаһаа гадуур «Совхозой эрхим һаалишан» гэһэн нэрэ зэргэ, үшөө 5 түхэриг шан абадаг һэн. Нёдондо жэлэй дүнгөөр 26 һаалишад тиимэ нэрэ зэргэдэ, мүн мүнгэн шанда хүртэһэн байна. Иимэрхүү гуримтай мүрысөөн тэрэшэлэн хонишодой дунда дэлгэрэнхэй. Хонидоо гарзагүйгөөр үбэлжүүлжэ, 100 хониһоо 98 хурьга абаһан хонишодой отарада совхозой дирекциин, парткомой дамжуулгын Улаан туг, 25 түхэриг мүнгэн шан барюулагдана, хонишод «Совхозой эрхим хонишон» гэһэн нэрэ зэргэтэй болохо юм.

МҮРЫСӨӨНЭЙ дүнгүүдые олондо мэдээжэ болгохо гээшэ баһал шухала хүдэлмэриин нэгэн. Отара, гүүртэ, бригада бүхэндэ 10 хоногой һүүлээр ажалай дүн согсологдодог, бүхы совхозой ажалай дүн һара бүхэндэ гаргагдадаг. 10 хоног болоод лэ отара, гүүртэнүүдэй социалис мүрысөөнэй дүн согсолһон бюллетеньнүүд бэшэгдэжэ, олондо эли газарта хадагдадаг, мүн лекторнууд болон агитаторнуудта үгтэдэг юм. һарын дүүрэхэдэ һаалишадай, хонишодой суглаанууд зарлагдажа, мүрысөөнэй дүн гаргагдаад, түрүүшүүлые ёһолон хүндэлэлгэ болоно, хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоно, шан барюулагдана, кино, концертнүүд харуулагдана. Эдэ суглаанууд «һаалишадай, хонишоной үдэр» гэжэ нэрлэгдэдэг. Партком социалис мүрысөө эмхидхэхэ асуудалда анхаралаа зааханшье һуладуулдаггүй, үдэрһөө үдэртэ хүн бүхэндэ һануулжа байдаг. Парткомой заседани, партийна эхин организацинуудай суглаанууд дээрэ, мүн үйлэдбэриин зүблөөн дээрэшье энэ асуудал хэлсэгдэжэ байдагынь һайшаамаар.

Эдэ бүхы эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулхадань совхозой 322 комсомолшууд, профсоюзай 1714 гэшүүд парткомдо, партийна эхин организацинуудта найдамтай түшэг тулгууринь болоно.

ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУД, ШЭНЭ ДАЛАЙСА

ҺАЯХАН совхозой коммунистнуудай хамтын суглаан зарлагдажа, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй дүнгүүдые зүбшэн хэлсээ. Пленумэй шиидхэбэринүүдые суглаан нэгэн дуугаар һайшааха зуураа, доторойнгоо арга боломжонуудые хүсэд дүүрэнээр ашаглажа, хүдөө ажахын прод[…]
жэлдэ улам ехэ[…]
лаар дутыншье, х[…]
сэбүүд бүхы тала[…]
дөөд, тодорхой з[…]
бигдаба.

Ажахыгаа х[…]
хүгжөөхэ хэрэгт[…]
хубитаа оруулха[…]
хэлэй, соёл сурт[…]
улам тодорхой, "[…]
тула олон янзын[…]
баритайгаар хэрэг[…]
рилгонуудтай тар[…]
бохо зорилго парт[…]
урда табигдаба.

МҮНӨӨ совхоз[…]
хараа түсэбү[…]
гаар дүүргэхын[…]
сэл дэлгэрэнхэй.[…]
тодорхой заабари[…]
риин газарай гек[…]
тайгаар хэрэглэгд[…]
талмай нилээд үрг[…]
лагдана. Шэнисэ[…]
900 гектараар, ку[…]
гектараар, горох—[…]
раар ехэ болохо.[…]
най ургасые 25—[…]
болгожо, нёдо[…]
1,5—1,7 дахин[…]
дахин ехэ кукуру[…]
набша абаха юм.[…]
үни эхиланхэй.[…]
рай паар хахалаг[…]
хүсэд дүүрэнээр[…]
халха зэр зэмсэгү[…]
нүүд заһабарилаг[…]
лонхой, бүхы тра[…]
сагта заһабарилаг[…]
хэеэ байна. Куку[…]
наг шэбхэ гар[…]
станциһаа уһалаг[…]
тоогдоно.

Мал ажал эри[…]
дэхэ. 1963 оной[…]
малай тоо 8000[…]
үнеэд 2700—28[…]
Ойрын 4-5 жэлэ[…]
мал 12 мянган[…]
мянган толгой б[…]
дөө. һү худалда[…]
центээр нэмэжэ,[…]
мянган центнер[…]
ха.

Совхоз жэл бүр[…]
хурьга абажа б[…]
абалга мүнөө түл[…]
га шахуу хурьгад[…]
гөөр түлжүүлгэдэ[…]
центнер хониной[…]
шада гүрэндэ худ[…]
1963 ондо бүхы[…]
центнер мяха[…]
хараална.

— Эдэ зорилг[…]
хын арга болом[…]
жалан гараа. Бү[…]
мунистнуудынай эн[…]
нягтаар зүбшэжэ[…]
юм. Тиимэһээ та[…]
хэнь бата найдам[…]
зой парткомой[…]
В. П. Ломухин хө[…]

Зүб. Найдамтай[…]
һэн эршэтэ ажа[…]
хаалда совхозой[…]
хэндэ, поли бо[…]
до ошоһон дары[…]
хүдэлөөнэй уда[…]
коммунистнууд.[…]
нагүй абьяас[…]
эхи табина. Теэд[…]
нэй бурьялан дэлг[…]
һаа эхитэйб? КП[…]
ябриин Пленумэй[…]
һээ.

ман[…]
Тори.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): 1. Торнин совхозой механик хинагша Найдан Тугутов, коммунист тракторист Иван Черкасов заһабарилагдаһан ээлжээтэ тракторай мотоорые шалгана.

— Шанартай даа,— гэжэ хоюулаа сэдьхэлээ хананхай.

2. Совхозой түрүүшүүлэй нэгэн, коммунист Николай Филиппов. Энэ нүхэрэй уран гараар тракторай олохон орёо детальнууд заһабарилагдан гарадаг.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Репортаж

БАЛЬЧИН ХҮНДЫНДЭ...

Юрөөгэй голдо хэдэн үдэр забда залигүй саһаар бордоһолһон аад, одоол тэнгэри сэлмэжэ, январь һарын ян гэмэ хүйтэн ярьяба. Хии бараанаар урилдаһан шэнги эндэхи колхозой гушаад гаран отарануудта харууһалагдадаг арбан долоо мянга шахуу эхэ хонид түрэжэ эхилээд, халуун ажалай хаһа түлэг дундаа байба.

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин харьяата Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түб—Ташар тосхонһоо 7 модоной газарта Бальчин хүндын отара оршодог юм.

Боро хараанай буухын урдахана Бальчин хүндын отара хүрэжэ ерэбэбди.

Малшадай байшанда ороходо дулаахан, ээдынь үгы—барандаа ажал дээрээ гээшэ ха,—гэжэ тухайлаад, һайса шабагдаһан, үбэр талаараа олон сонхотой хониной байра тээшэ шэглэбэбди. Уужам ехэ хотон соогуур ябахада, үдхэн тунга зүлгэ ногоон дээгүүр гэшхэһэндэл зөөлэхэн хохир бамбагар, жэгдэхэн, хуурай. Амяар амяараа хаамжануу соо эхэнүүдтэеэ сугтаа байһан хэдэн зуугаад тамир һайнтай бишыхан хурьгад ээлжээ эхигүй мааралдажа, шэхэндэ угаа урихханаар дуулдана.

— Тээ тэрэ Бүтэд Гармажаповна Банзаракцаева отарын эзэн бэеэрээ байнал даа,— гэжэ бидэнтэй сугтаа ябаһан Юрөөгэй сомоной Соведэй түрүүлэгшэ Будацырен Батуев дуугарба.

Хонишод нарай хурьгадые эхэдэнь табина, һая түрэһэн хонидой доро хохир дэбдинэ. Үбһэ, һолоомо, минеральна тэжээл асаржа, ханын захаархи эдюурнүүд соогуур хэнэд.

— Элдэб янзын шэмэтэ, минеральна тэжээл зохидоор тааруулжа, хурьгад болон тамир муутай эхэ хонидто үгэхэдэ, тэдэмнай эли бодо өөдэргэн һэргэлэн байна. Хаа ганса тунга саһа хайлуулжа, түрэхэ хонидтоо бүлеэхэнээр уулганабди,—гэжэ залуухан хурьгашан Цырендулма Батуева тайлбарилан хэлээд, — манай отарые даагша Бүтэд Гармажаповна хони, хурьгадые харууһалха талаар баян дүй дүршэлтэй, тэдэниие зүбөөр эдеэлүүлхэ, уһалха асуудалаар мандаа шангахан эрилтэ табидаг даа,—гээд, энеэбхилэн нэмээбэ.

Тухагүй ажаллажа байһан хонишодто дүтэлжэ, Бүтэд Банзаракцаеватай, тэрэнэй нүхэд Цыден-Еши Гармажанов, Александр Филиппов гэгшэдтэй танилсабабди.

Ажаглахада, Бүтэд Гармажаповна гушаад наһанай, бодолгото болоһон нюдэдтэй, урихан сарюун шарайтай, ажалда башарһан габшагай тэгшэ бэетэй, хурса янзын эхэнэр байба.

Бидэнэй ажал тухайнь асуухалаар тэрэ:

— Аа, манай социалис уялга тухай һонирхоно гүт? Тобшохоноор хэлэхэдэ, бригадымнай гэшүүд байгша ондо хонин бүриһөө хурьга абажа, гарзагүй түлжүүлхэ, юрэнхы дээрээ 42,4 центнер нарин нооһо хайшалжа, Эхэ орондоо тушааха зорилготой, —гэжэ дэбхэрэлдэн, наадан байһан хэдэн зуугаад хурьгад тээшэ ехэл һайхашааһан янзатай шэртэн, сэдьхэл дүүрэн байгаа һэн.

...Бүтэд Гармажаповна Сэлэнгын Юрөө нютагта түрэһэн юм. Долоон жэлэй һургуули дүүргэһээр колхоздоо туһатай хүн болоо. Гушаад наһанайнгаа арбан хоёрынь ажахын гол һалбари болохо хонин һүрэгые олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бүримһэн зорюулаа. Бүтэдэй ажалша малша хабые юрөөгөөрхид баран мэдэхэ даа. Үнгэрэгшэ жэл Банзаракцаевагай эрхилдэг отара ажахын тоосоондо орожо, шэнэ гуримаар ажаллажа эхилһэн. 784 эхэ хонидые, 600 түлгэдые харууһалха зуураа —хонин бүриһөө хурьга абажа гарзагүй түлжүүлээ. 1962 ондо тэдэнэр 40 гаран центнер нооһо хайшалжа гүрэндэ тушаагаад, колхозойнгоо мүнгэн жасада 20 шахуу мянган түхэригэй олзо оруулаа. Ажахын жэлэй эсэстэ эрхим хонишод колхозой правлениин болон партийна комитедэй дамжуулгын Улаан тугта, баяр баясхаланда хүртэһэн, эрье хонёор шагнаглаһан юм. Тэрэ жэл отарые эрхилэгшэ Бүтэд Гармажаповна агууехэ Ленинэй партиин гэшүүндэ абтаа һэн. Бальчин хүндын хонишод түрэл партиингаа ЦК-гай мартын, ноябриин Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдтэ ажалайнгаа толотомо амжалтануудаар харюусаһан, мүнөөшье шэн габьяата ажалай үльгэр жэшээ харуулһаар.

...Хонишодой байшан соо хана һаруул шэлтэй рама соо тэдэнэй ажалайнь жаяг заршам үлгөөтэй байна. Тэрэниие уншажа байтарнай, тракторай таршаганаха абяан улам ойртожо, газаа ерэжэ зогсошобо хэбэртэй.

— Аа, Бальжинимамнай үбһэ асарбалтай,—гэжэ сомон түрүүлэгшэ шагнаархан байтараа:

—Хонишон-механизатор тухай дуулаа һэн гүт? Гайхалтагүй. Тус отарын табан хонишодой дунда хоёр коммунист, механизаторшье байха,—гээд, зөөлэн хоолойгоор намдууханаар хөөрэбэ. Ажахын тоосоондо ороходонь эндэхи хонишодто трактор даалгагдажа үгтэһэн юм. Хонишоднай түмэр «хүлэгөө» гамтайгаар, эзэн ёһоор ашаглажа, нилээд ехэ юумэ бүтээгээ. Жэшээлхэдэ, мүнөө зун, намарай сагта табан хонишод 1200 центнер үбһэ, һолоомо бэлэдхэһэн, кукуруза болон шаралзаа погоогоор силос дараһан байха. Теэд энэмнай гар хүсөөр дабагдаха ажал гү? Үгы даа. Имагтал техникын хүсөөр иимэ ехэ ажал бүтээгдээ. Мүнөө хонишодой үдэр бүриин ажалые абаад үзыт. Үбһэ хулһа, түлеэ залһа, шэлбүүһэншье тракторааараа зөөнэ ха юм,—гээд, хурга даран тоолобо. Тэрэ үедэнь ямаан даха үмдэһэн задарюун томо хүн газааһаа орожо:

— Сайн!—гэжэ энеэбхилэн мэндэшэлхэ зуураа, бурзан сэн болоһон түхэреэн улаан нюураа гараараа эльбээд абаба.

Энэмнай гэрэй эзэн, Бүтэдэй хани нүхэр Бальжинима Данзанович Жапов байгаа.

Тус отарада колхозой парткомой секретарь Цырендоржи Галсанов ерэнхэй. Хонишодшье сугларба. Секретариин һууриһаа бодоходо, тэдэнэр дуугаа хуряажа, анхаралтайгаар шагнаха хүсэлэнтэй, бэеэ заһаадхиба.

—Колхозой хонишодой социалис мүрысөөнэй дүн арба хоноод лэ согсологдоно,—гээд, Галсанов хэлэбэ. Үрэжүүлгын мэдээнэй ёһоор, манай колхоз байгша оной түрүүшын кварталда 16 мянга 930 хурьга абаха юм. Энэ хадаа тон харюусалгатай хэрэг. Мүнөө түл абалгамнай түлэг дундаа ябажа байна. Тэдэнээ гарзагүйгөөр түлжүүлхэ, малайнгаа үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ арга боломжо фермэ, отара бүхэндэ бии. Жэшээлхэдэ, танай отарада 460 хурьган абтаад, элүүр энхэ түлжүүлэгдэнэ. Мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ жагсаһан хүндэтэ та нүхэдтэ колхозой правлениин, парткомой зүгһөө Улаан туг, мүнгэн шан барюулхыем зүбшөөгыт,— гээд, ахалагша хонишон Бүтэд Гармажаповнагай гарые барихадань, малшадай шарайда омогорхолой, баяр баясхалангай гэрэл туяан бадарба.

Бүгэдэ арадай һайндэр—һунгалтын үдэрые Бальчин хүндынхинэй ажалай шэнэ илалтаар угтаха байһандань этигэнэбди.

Р. Балданов,
манай корр.

Мал эдеэлүүлхэ түрүү дүршэлһөө

МОЧЕВИНА МАЛДА ШЭМЭ[…]

Мухар-Шэбэрэй нютагай үйлэдбэриин управлениин харьяата Бага-Куналейн сомоной «Победа» колхозой малшад хямда сэнтэй тарган мяха гүрэндэ ехээр худалдахын тула жэлһээ жэлдэ горитой оролдолго гаргана.

Нёдондо эндэхид хоёр мянган центнер мяха тушааха түсэбтэй байһан аад, тэрэнээ үлүүлэн дүүргэжэ, тэрэ тоодо 1182 центнер үхэрэй мяха, 226 центнер гахайн, 394 центнер хониной, тэрэнһээ гадна, шубуунай, мориной мяхан ехэ худалдагдаһан байна.

Түрэл партиингаа ЦК-гай ноябриин Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото хэрэгээрээ бэелүүлэлсэжэ, байгша ондо гүрэндөө бүри ехэ мяха тушааха түсэбтэй. Тиимэһээ колхозой правлени, партийна организаци эрдэм наукын, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые ажалдаа үргэнөөр нэбтэрүүлэн, амжалтаяа улам арьбадхажа, түсэб, уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэмжээнүүдые хараална. Мал шахан таргалуулха гүүртэнүүдтээ шэмэ ехэтэй мочевина гэдэгые үхэртэ эдюулдэг болонхой. Мочевина гээшэ алишье талаар шэмэтэй тэжээл юм. Тэрэнэй килограмм бүхэндэ 31 килограмм обёосой, 60 килограмм һайн шанартай хүсы үбһэнэй, 371 килограмм турнепсын, 217 килограмм кукурузын силосэй хэмжээнэй шанартай болбосорһон белок, протеинтэй байха юм.

Энээниие малда хайшан гээд, хэды шэнээнээр эдюулхэб гэжэ һонирхохо ушартай болоно. Жэшээнь, малай амидын шэгнүүрэй табан килограмм бүридэ нэгэ грамм мочевина силостэй гү, али ороохо тарянай зүйлтэй холижо эдеэлүүлдэг юм. Тусхайлбал, 225—230 килограмм татадаг буруунуудта тус бүридэнь үдэрэй 46 грамм «мочевина» үгтэнэ.

—Энэ жэлдэ колхознай 105 түхэригэй 3 тонно мочевина худалдажа абаһан юм. Энэмнай яаха аргагүй аша туһатай тэжээл байба. 3 тонно мочевина 8500 түхэригэй обёосой тэнтэй гэхэ гү, али гансахан ороохо тарянай зүйлөөр мал шахаһанда орходоо 8395 түхэригэй арьбалалта хэгдэхэ байна,—гээд колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Фалилеев хөөрэнэ.

Тус колхозой дүрбэдэхи бригадын шахамал хашарагуудай гүүртэдэ гурбан шадамар бэрхэ малшад хүдэлнэ. Энэ аха дүү хоёр Кузнецовтон, Николай Плюснин гэгшэд, ахалагшань Петр Кузнецов. Эдэнэр байгша оной нэгэдэхи кварталда гүрэндэ тушаахаар 142 толгой хашарагуудые шахан таргалуулжа байнхай. Үдэртөө тэдэнэйнгээ тус бүридэ 4 килограмм үбһэ, 10—15 килограмм силос, 2 килограмм ороохо талханай зүйл, нормынь ёһоор «мочевина» үгэдэг. Тиигэжэ хашараг бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ 800—900 граммаар нэмээнэ.

Нээрээшье, эдэнэрэй хаража байһан хашарагууд үбһэ тэжээл һайн эдижэ, зүб харууһанда байһаниинь эли, бужагар томо, мяхалиг сула болонхой, таргалһандаа бэеэ долёожо, мүргэлдэн байха юм.

— Эдэнээ тус бүриинь 300—350 килограмм доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушааха зорилготойбди,— гэжэ малшад найдуулна. Малшадай байдаг гэртэнь ороходомнай дулаахан, арюун сэбэр, томо гэгшын радиоприёмнигтой, шатар домино, газетэ журналшье бии.

— Нарайһаа хойшо һайн харууһанда түлжэһэн эдэ хашараг, буруунууд ехэл өөдэлсэтэй байна. Эдэмнай колхозой магтаалтай тугалшад: Мария Синицына, Валентина Сукнева, Галина Фалилеева гэгшэдэй оролдосотойгоор тэдхэжэ томо болгоһоной аша гээшэ,—гэжэ Петр Кузнецов хөөрэнэ.

Эндэхи колхозой гахайшад, нёдондо жэлэй[…]
һаа, Полтавс[…]
биологическа[…]
Квасницкиин[…]
шэлөөр эхэ га[…]
на аргаар үрэ[…]
һэн. Мүнөө и[…]
гаар үрэжүүлэ[…]
нууд түрэжэ[…]
хай бүриһөө д[…]
10 һайн, тобир[…]
абтажа, үхэл[…]
түлжүүлэгдэнэ,[…]
хүдэлжэ байһа[…]
шадые нэрлэб[…]
жүүлэгшэ Вас[…]
гахайшад Вер[…]
Наташа Неки[…]
Казакова, Га[…]
гэгшэдые нэрл[…]
Д.[…]

ЁНГОРБОЙН ҺУРАГШАДАЙ ЭД[…]

КОЛХОЗДОО ТУҺАЛНА

Ёнгорбой тосхоной найман жэлэй һургуулиин һурагшад түрэл «Дружба» колхоздоо туһалдаг һайн һайхан заншалтай юм. Тэдэнэр холын гүүртэ, фермэнүүдые шефтээ абаад, тэндэ ошожо түлеэ залһа хахалжа, дал хорёогой наг шэбхэ гаргажа, сабшалан хадалан дээгүүр тараадаг байна. һурагшад Баарайн мяхаһүнэй фермэдэ, Сааханай, Бэлшэрэй отарануудаар долоон хоног бүри ошожо, малшад хонишодто хамһалсадаг, тэдэнэй зүгһөө һайшаал магтаалда хүртэдэг байна.

ҺОНИРХУУЛБА

һаяшаг эндэхи һурагшад колхозойнгоо 1-дэхи бригадын түб болохо Шара-Азарга тосхон ерэжэ, колхозннигуудта өөһэдынгөө хүсөөр бэлдэһэн концерт харуулба. Концертынь программа яһала олон янзын[…]
мернуудһаа[…]
советскэ болон[…]
торнуудай дуун[…]
һайхан аялгата[…]
энэдхэг, эвенк,[…]
дуудай хатар[…]
хэгдөө.

Илангаяа зу[…]
һурагша Алла Ш[…]
сэдхэһэн энэдх[…]
санов Алеша[…]
гүйсэдхэһэн «З[…]
хатарнууд хара[…]
нэлтэдэ хүртөө.

Үглөө үглөө[…]
Шара-Азарга то[…]
ной хараада[…]
һүнэй фермэдэ[…]
шадта мүн лэ[…]
руулаад, ажал[…]
һалалсаад, һур[…]
байнад.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1963 оной январиин 25.

...зоной найдабари харюулжа шадаа

...овна, сайн бай-
...горсоведтэ орожо
...? Нэгэ хэрэг га-
...д, Хяагтын гор-
...омой түрүүлэгшэ
...новна Налабор-
...тоонон Буряадай
...о Соведэй депу-
...овна Рещиковада

...рахаб,—гэһэн лэ
...дуулдадаг.
...эй, солбон энэр-
...абидаа шахажа
...рай гүшан жэл-
...элжэ ябахадаа
... эдэбхитэйгээр
...даа бүхы һанаа
... байһыень суг
...рынь, мүн Хяаг-
...ад һайса мэдэ-

...оной олохониинь
...ар байха,—гэ-
...овна хүхюутэй-
... абаха.
...ия Ивановна Ре-
... танихагүй хүн
...гүй гэжэ хэлэхэ-
...гүй. Нэгэл газар-
...лдэ багшаар хү-
...эды олон залуу-
...иг түхөөгөө гэ-

...гшалхынгаа ха-
...дэй дунда ойл-
...мэри ябуулдаг,
..., партийна орга-
...ридэ эдэбхитэй-
...заншалтай боло-
...даа абьяастай,
...тэ үнэн сэдьхэл-
... эхэнэрые Хяаг-
...тэ гурба удаа
...гаһан байна.
...а болоһон һун-
...Ивановна Буряа-
...ерховно Соведтэ
...гдаһан юм. Хой-
...хэр Рещикова
... болоһон.
...ай зараса гэжэ
... һайса ойлгодог.
...итын, арад зо-
...шоо харадаггүй.
...вна, гэрыемнай
...да орохо боло-

шоо, туһалыт», «Басагаяа хүүгэдэй яслида оруулжа ядашооб. Танай туһаламжа хэрэгтэй болоо», «Үбгэмни гэртээ муу зан гаргана, хөөрэлдэжэ үгыт» гэхэ мэтэ асуудалнуудаар хүнүүд депутадтаа, багшадаа хандажал байдаг.

Депутат Мария Ивановнагай хабаадаһанай ашаар хүүгэдэй яслида эгээн түрүүн гэртээ орхихо хүнгүй, ганса бэе эхэнэрнүүдэй үхибүүд тусхай комиссяар шалгагдажа абтадаг болонхой. Урдандаа танил талынгаа үхибүүдые тэндэ оруулдаг баримтанууд байгаа һаа, мүнөө усадхагдаа. Мүн гэр байра хубаарилха, заһабарилха талаар город дотор нилээд гуримтай болоо. Энээндэ депутат нүхэр Рещиковагай аша габьяа яһала бии.

— Мария Ивановна өөрөө гурбан үхибүүдые эсэгэгүйгөөр томо болгоһон хадаа, эхэнэр зоной байдалые һайнаар ойлгожо, тэдэнэй гуйлтада ехэл анхаралтайгаар хандадаг,—гэжэ горсоведэй гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд хэлэнэ.

Мария Ивановна 26 наһатайдаа нүхэрөө гэнтын аюулһаа алдаад, гурбан бишыхан үхибүүдтэй үлэбэшье, зоригтой шангаар бэеэ барижа, тэдэнээ бултыень хүн болгожо табяа. Мүнөө ехэ хүбүүниинь Томск хотодо техникум дүүргэжэ ерээд, түрэл хотодоо АТК-да механигаар хүдэлнэ, нүгөөдэ хүбүүниинь сэрэгэй алба дүүргэһэнэйнгээ һүүлдэ тэндэ жолоошоноор ажаллана. Басаганиинь педучилищи дүүргээд, хүүгэдэй саадта хүмүүжүүлэгшээр хүдэлжэ байнхай.

— Үхибүүдни багаһаан хойшо ажал хэжэ башарһан хадаа, бултадаа ажалда дуратайнууд, магтаалтай һайнаар хүдэлнэ,—гэжэ Мария Ивановна баяртайгаар мэдүүлбэ.

Нютагай Соведэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадахынгаа хажуугаар Мария Ивановна һургуулидаа партийна эхин организациин секретаряар хүдэлнэ. Тиихэдээ багшанарай дунда партийна организациин нүлөө дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог.

Һурагшадай успеваемость нягтаар хаража үзэхэдэ, илангаяа 5-дахи, 6-дахи классуудай һурагшад ород хэлэ бэшэгээр муу сэгнэлтэ олоор абадаг байһаниинь элирээ. Тиимэһээ эхин һургуулида ород хэлэ бэшэг заалгые хинан шалгаха, дунда һургуулиин багшанарай зүгһөө тэдэнэртэ туһалха үүсхэл гаргаад, Мария Ивановна өөрөө ород хэлэ бэшэг заадаг хадаа бэшэ багшанартаяа хамта эхин классуудта ошожо, ород хэлэ бэшэгэй хэшээлдэ байдаг. Тэндэ хэгдэһэн ажаглалтануудые зүбшэхын тула эхин классуудай багшанарые һарадаа хоёр удаа суглуулжа хөөрэлдэдэг заншалтай болонхой.

Партийна организациин секретарь, депутат нүхэр Рещикова һургуулида шэнэ түрүү аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, бусад һургуулиин багшанартай дүй дүршэлөө андалдаха талаар ехэ оролдолго гаргажа байдаг. Үнгэрэгшэ жэлдэ Улаан-Үдын 1-дэхи һургуулиин багшанартай хоорондоо ябалсажа, хүдэлмэриингөө дүршэл андалдаа.

Һуралсалдаа гээгдэжэ ябаһан һурагшадта туһалха, тэдэнэртээ хэшээлэй һүүлээр ойлгоогүй юумыень заажа үгэхэ тушаа Мария Ивановна багшанарайнгаа дунда саг үргэлжэ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа байдаг юм. Мүн үхибүүдэй һуралсалаа орхихо ябадалтай эрид тэмсэдэг. Тиимэ үхибүүдэй тодорбол, Мария Ивановна тэдэнэй түрэлхидтэй хөөрэлдэдэг, гэртэнь ошожо байра байдалтайнь танилсадаг гуримтай.

Депутат Мария Ивановна Рещикова саг үргэлжэ һунгагшадтаяа уулзажа, тэдэнэйнгээ урда хэһэн хүдэлмэреэрээ тоосожо байдаг. РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдтэ, мүн нютагай Соведүүдтэ 1963 оной мартын 3-да болохоёо байгаа һунгалтада бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, һаяхан нүхэр Рещикова Хяагта городой һунгагшадтай уулзаһан байна.

Энэл даа, арадай зараса—депутат эхэнэрэй арюун һайхан хэрэгүүд. Хэһэн хүдэлмэриень, бүхы ажал ябуулгыень хараад байхада, Мария Ивановна Рещикова һунгагшадайнгаа этигэл найдабарие харюулжа шадаа гэжэ сэхэ хэлэхээр.

Б. Гылыков,
манай тусхай корр.

...н үдэртэ ...дхэл

...Верховно Со-
...дай АССР-эй
...тэ болон ажал-
...уудай нютагай
...гаха һунгал-
...жо байна. Энэ
...эг болгон Бар-
...ай поселково
...шадай ба Бар-
...мхозой модо
... дунда социа-
...ргэнөөр дэлгэ-
...нгалтын һайн-
...лдэ түсэбөө
...ид дүүргэхээр
...н оронхой.
...тэ поселково
...шадай список
...гдээ. Энэ ха-
...ал хүдэлмэри-
...й багшанар,
...элмэрилэгшэд
...ишэд хабаа-
...үхэнөөр тэдэ-
...нгагшадайнгаа
...ин шалгана.
...жанай адаг-
...кт эмхидхэг-

...Чистов, Терен-
...он Драгуно-
...нгагшадайнгаа
... тухайгаа дэл-
...рэжэ үгөө.
...Д. Колмаков.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): БурАССР-эй Верховно Соведэй депутадууд—Хяагта городой дунда һургуулиин багша М. И. Рещикова Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводой крановщица Е. Г. Затеева хоёр хөөрэлдэжэ байна.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

Түмэр замай Улаан-Үдэ станциин деподо тепловозуудайнь парк түргөөр үргэдэжэ байна. Гаргаша ехэтэй, хүндэ ажалтай паровозуудай хүсэ ехэтэ тепловозуудта түригдэ түригдэһөөр үгы болохонь ойртоо. Мүнөө эндэ тепловозуудые жолоодохо мэргэжэлтэд олон болонхой. Тэдэнэй тоодо машинист Л. З. Левит, тэрэнэй туһалагша В. Журавлев оролсоно. Эдэ түрүүшүүл «ГЭЗ-2893» тепловозоор ашаа шэрэхэ даалгабаряа һайнаар дүүргэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) тепловозой машинист Л. З. Левит, машинистын туһалагша Виктор Журавлев тепловозой дизельнэ отделени соо аян замдаа гарахын урда тээ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ТЕХНИКЭ ШУДАЛҺАН ТҮРҮҮ МОДОШОН

Николай Иванович Харжеев залуушье һаа, дүй дүршэлтэй тракторист гэжэ суурхаһаар үнинэй. Итанцын леспромхозой модо бэлэдхэлэй Кикэ пунктын механизаторнуудай дундаһаа эршэтэ ажалаараа шалгаржа, нүхэдтөө магтуулжа ябаһан хүдэлмэришэдэй нэгэн Николай Харжеев урагшаа һанаатай, һайн сэдьхэлтэй замай залуурщадай нэгэниинь юм.

1957 ондо лесотехническэ техникум дүүргэһэнэй һүүлээр трактор жолоодожо эхилһэн намтартай. Түрүүшээр элдэб бэрхэшээлнүүдшье тохёолдоо, тракторай оньһо оложо жолоодохоньшье тиимэ бэлэн бэшэ һэн. Харин трактористын мэргэжэл һайнаар шудалха, техникые мэдэлдээ абаха гэжэ тэрэ ехэ оролдоо, түрүүшүүлэй дүй дүршэл халан абаха хэрэгтэ анхаралаа хандуулаа.

Техникын оньһо оложо ажаллаха гэһэн хүсэлөө тэрэ бэелүүлжэ шадаһан байна. Модо таллуулха трактор дээрэ ажаллаха зуураа, даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэдэг болоһон юм. Тракторaaр модо таллуулхын тула мүн лэ дүй дүршэл хэрэгтэй болобо. Ургажа байһан модон соогуур, дархи түгсүүлнүүдэй хажуугаар трактор жолоодон, ута модые суглуулан шэрэхын тула дүй дүршэл хэрэгтэй, оролдолго гарган ажаллаха ёһотой. Николай Харжеев энэ ажалаа ехэ һайнаар дүүргэдэг болонхой.

5-6 жэлэй туршада модо таллуулдаг тракторта ажаллаха зуураа энэ нүхэр һайн үрэ дүн туйлаа. Модо таллуулдаг «ТДТ-60» трактораа һайнаар харууһалжа, жэл бүхэндэ даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэнэ. 1962 оной түсэбые 105 процент дүүргэһэн байна. Ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг, өөрынгөө мэргэжэлдэ дуратай, техникые һайнаар лэ шудалһан трактористнууд модо таллуулга дээрэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана.

— Ямар аргаар жэл бүхэндэ иимэ амжалта туйланабта, —гэжэ асуухада, «Трактораа һайнаар харууһалха, зүбөөр ашаглахые оролдоноб» гэжэ Николай Иванович харюусадаг. Тэрэнэй хэлээшые тайлбарилхада иимэ: үдэр бүхэндэ хүдэлмэриин сагай үшөө эхилээдүй байхада, мүн ажалай һүүлээр машинаяа шалган хараха, һуладаһан шүрэб бүхэниие шангадхаха, тоһодохо, техническэ графигай ёһоор харууһа, заһабари эмхидхэжэ, трактораа зүбөөр жолоодожо, удаан саг соо заһабаригүйгөөр ашаглалга болоно.

Николай Харжеев машинаяа зүбөөр ашаглажа ябаһанай ашаар хоёр жэлэй туршада трактораа капитальна заһабаригүйгөөр хүдэлгэһэн байна. Иигэжэ тэрэ хоёр мянга гаран түхэригэй арьбалалта хэхэ арга хангаа. Хэрбээ тракторист бүхэн даажа абаһан машинадаа анхаралтайгаар хандажа, зүбөөр ашаглаад, удаан саг соо капитальна заһабаригүйгөөр хүдэлгэжэ шадаа хадаа, хэды ехэ алмалта хэхэ байна гээшэб!

Модошод үнэн сэхэ ажалдаа абьяастай, оролдосотой трактористые замаймнай залуурщан гэжэ дэмы нүрлэнэгүй. Тэрэнэй хүдэлдэг комплексно бригадынхидта коммунис ажалай нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Н. Тюрнев,
П. Яньков.

Хуушанай коммунист

Яруунынхид хуушанай коммунистнуудай нэгэн Бато Цыдыповичэй Цыдыповэй 60 наһа хүрэһые хүндэтэйгөөр тэмдэглэбэ. Нүхэр Цыдыпов Октябриин революциин хүсэтэ долгиной Яруна хүрэхэдэ, бажагар улаан хүбүүн баяшуулда загаһа губшалсажа ябаһан гэхэ.

Революциин хэрэг халуунаар дэмжэжэ, сухарилтагүй хабаадаха зуураа, 1924 ондо КПСС-эй гэшүүн болоһон байна. Партиин түүхэ, ленинизмын һургаал шудалжа, олониитын хэрэгтэ шударгы хабаадагшадай нэгэн болоо һэн. Үгытэйшүүлэй бүлгэмэй ударидагша, сомоной зүблэлэй түрүүлэгшэ, колхозой түрүүлэгшэ, партиин номнол нэбтэрүүлэгшэ гэхэ мэтын хүндэтэй ажалда 40-өөд жэл ябахадаа, партиин хараа шугам наринаар сахиһан, арадтаа ходо ашатай хэрэг бүтээхын түлөө оролдон тэмсэһэн байна. Бато Цыдыповичэй намтар залуушуулда жэшээ һургаал боломоор байдаг.

Ц. Номтоев.

Түрэлхидэй туһа ехэ

Үнгэрэгшэ декабрь һарада Усановка, Бүргэ нютагаар түрэлхидэй суглаае Хамниин сомоной Совет үнгэргөө.

Үхибүүд хэр зэргэ һуранаб гэжэ багшанар бүхэн түрэлхидэй урда элидхэжэ үгэбэд.

Бүргын эхин һургуулиин багшанар Н. Гармаева, Р. Цыдыпов, Р. Платонова гэгшэдэй элидхэлые түрэлхид илангаяа һонирхон шагнабад. Эдэнэр иимэ хоёрдохи суглаагаа һуралсалай жэлэй эхилһээр үнгэргөө.

Багшанарай элидхэлһээ эгээн шухалань юуб гэбэл, ямар түрэлхид үхибүүдээ зүбөөр хүмүүжүүлнэб, үхибүүдэйнгээ гэрэй даабарие дүүргэхэдэнь хэр туһалнаб гэжэ элирээ. Мүн түрэлхид үхибүүдээ зүбөөр хүмүүжүүлхэ талаар дүй дүршэлөө халан абалсаа.

Г. Тугутов.

К. С. СТАНИСЛАВСКИИЕ ХАРАҺАН, ШАГНАҺАН ЗОЛТОЙБ

Ородой агууехэ артист К. С. Станиславскиин түрэһөөр зуун жэлэй ойдо зорюулагдаһан тематическа вечернүүд республикымнай театрнуудта болоҗо дүүрэбэ. Гүрэнэй ородой драмын театрта болоһон тематическа вечер дээрэ СССР-эй Арадай артист Гомбо Цыдынжапович Цыдынжапов Станиславскитай уулзаһан, тэрэниие хараһан тухайгаа хөөрэжэ, һанан дурсажа баранине һонирхуулаа. Мүнөө тус хөөрөөгынь нэгэ бага хороогоод, дооро толилхомнай.

Суута Константин Сергеевичые хараһан, шагнаһан, мүн тэрэнэй һурагшад болохо Михаил Николаевич Кедрин, Илья Яковлевич Судупов гэгшэдтэй сугтаа хүдэлһэн, тэдээнтэй мэргэжэлээ дээшэлүүлһэндээ ухаангүй ехэ золтой хүн гээшэб гэжэ бэеэ тоолодогби. Үшөө 1929 ондо бүлэг буряад студентнэр Станиславскиин, Немирович-Данченкын нэрэмжэтэ театр соо Чайковскиин «Евгений Онегин» оперо шагнаад, ехэтэ һонирхоһон байнабди. Артистнуудынь бүхы үйлэнүүдые бишыханшье хазагайруулангүй, тон үнэн зүбөөр гүйсэдхэһэн юм. Татьянын ролиие Станиславскиин эгээн дуратай шаби Мария Леопольевна Мальцер наадаа һэн. «Татьянын бэшэг» гэжэ сценэнь илангаяа ехээр сэдьхэлыем хүдэлгөө бэлэй. Чайковскиин агууехэ хүгжэмэй ая даган, Станиславскиин гайхалтай мэргэн заабарие алдадгүй сахин, Татьянын мартагдашагүй образ бүтээгшэ бэлэй. Станиславскиин табиһан энэ оперые хаража һуухадаа, ёһотой искусствын нюусые ойлгожо байнаб гэжэ һанахаар агша һэн. Иимээр лэ зүжэг бүхэниие табиха ёһотойбди гэжэ тиихэдэ этигээ һэм. Энээнһээ уламжалан, Луначарскиин нэрэмжэтэ гүрэнэй театральна искусствын институдай режиссёрско факультедтэ 1931 ондо ороо бэлэйб. Москвагай Уран һайханай Академическэ театрта репетицын болоҗо байхада, тэндэ абаашажа харуулагша һэн. Тиихэдээ эгээн түрүүн Станиславскиие нюураарнь хараһан, шагнаһан байгааб. Тэрэнэй тодо мэргэн заабаринууд, нүхэр ёһоной зүбшэлнүүд тус театрай артист бүхэндэ ехэ удха шанартай байгаа. Уужам һаруул залнууд соогуурнь ябахадаа, шорой хамагшаһаа эхилээд, хамагые хүтэлэгшэ Константин Сергеевич хүрэтэр эндэ ёһотой искусствын амисхаал доро, ёһотой искусствын түлөө унаһан малгайгаа абангүй хүдэлжэ байһыень бүхы зүрхэ сэдьхэлээрээ ойлгогшо һэмди. Мүнөөшье, олон жэлэй үнгэрһэн хойно, Москва ошоходоо, һүр жабхаланта Ехэ театрта ородогби, Станиславскиин байгуулан, хүл дээрэнь гаргаһан Москвагай Уран һайханай Академическэ театр ошодогби. Тиихэдээ энэ театрай ёһото искусствын ордон гуламта байһыень дахин дахин баясан тэмдэглэдэгби. Би өөрөө гушан жэлэй турша соо театрта ажаллааб, олон зүжэг табиһаншье байхаб. Тиихэдээ минии хэжэ байһан бүхы юумэн эндэһээл, энэ театрһаа эхитэй гэхэдээ заахашье дэгэд хэлэнэгүйб. Уран һайхан образууд гансал арга маягай ашаар бэшэ, харин артистын шадабаряар бүтэдэг юм гэжэ Константин Сергеевич нэгэнтэ бэшэ дабтан хэлэгшэ һэн. Тиихэдээ арга маягай удха шанарые буруушаадаггүй, харин ямар нэгэн режиссёрой арга маяг тэрэнэй искусствада хэхэ бүтээхэ юумэнэйнь эхин гэжэ тоолодог бэлэй. Станиславскиин онол арга гү, али «Станиславскиин системэ» гээшые баримталан хүдэлдэг театрай режиссёрнууд багшынгаа гүнзэгы удха шанартай һургаалые ажалайнгаа үндэһэн болгоошье һаа, өөрын нюуртай, өөрын хараа шугамтай байдаг. Вахтангов, Кедров, Товстоногов, Охлопков, Симонов болон бусадай жэшээ гэршэлнэ.

Нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үедэ Станиславскиин системые тон буруугаар ойлгодог болоо бэлэй. Тэрэнэй заабарие гол ёһо болгоходоо, огто хубилгангүй, хэлэһэн ёһоорнь хэрэглэхэ һэнта гэһэншүү эрилтэ табигдадаг байгаа. Энэнь тон буруу. Константин Сергеевич өөрөөшье хамаг юумэндэ шүүмжэлхыгээр хандадаг, өөрынгөө һургаалые хэтэдээ тогтонижошоһон зүйл гэжэ тоолодоггүй бэлэй. Константин Сергеевич арсалдаха дуратай байгаа. Өөртэйньшье арсалдахада, нэгэ хараа бодол баримталан бүхы юумые буруушааха гэжэ һэдэдэггүй бэлэй. Всеволод Эмильевич Мейерхольддо ехэл хани халуунаар хандадаг һэн. Тэрэнэй ямаршье үндэһэгүйгөөр гэмнэгдээд байхада, хани халуун хандалгаараа дэмжэһэн юм. Станиславский ажабайдалдаа, хани нүхэсэлдөө, искусствадашье нэн түрүүн үнэн сэхэ байлгые хамагһаа үндэрөөр сэгнэдэг бэлэй. Энэл талаар тэрэнэй һурагшад, бидэнэр, өөрынгөө багшадал адли болохые оролдохо ёһотойбди. Ерээдүйн ехэ хэрэгтэ бүхы ажабайдалаа, ажал хэрэгээ зорюулаа гэжэ һайн мэдэнэбди. Тэрэнэй бэшэһэн «Искусствада зорюулагдаһан минии ажабайдал» гэжэ гайхалтай һонин ном уншаһан хүндэ эдэ бүгэдын ойлгосотой байһаниинь дамжаггүй. Тэрэл ном соонь иимэ мүрнүүд бии.

«Хүнэй дабашагүй шэдхэ ой тайгаар үни удаан ябажа, алтанай хэбтэдэг газар олоод, тэндээ обоо бухал ехэ элһэ угаажа, тон бишыханууд алтанай һубаһахануудые абажа ерэдэг алта бэдэрэгшэтэй өөрыгөө жэшэхэ дурам хүрэдэг юм».

...Эдэ мүрнүүд театрта багаханшье хабаатай хүндэ тон ойлгосотой, гүнзэгы удха шанартай байһаниинь арсашагүй. Тэрэл тиимэ бишыханшье һаа, алтанай хубиханuудые оложо, арад олондоо харуулхын тула унаһан малгайгаа абангүй ажаллаха зэргэтэйбди.

Г. Цыдынжапов,
СССР-эй Арадай артист,
Гүрэнэй шангай лауреат.

...АЙ ЗАСЕДАТЕЛЬНУУДЫЕ ҺУНГАХА ТУХАЙ

...системэдэ ара-
...а һуури эзэл-
...о, гражданска
...дхэлгэдэ ара-
...ай хоёр засе-
...аадаг. Иигэ-
... тон үнэн зү-
...он шиидхэдэг
...тэ арадай за-
... хабаададаг
...ократи тодор-
... үргэн арад
...лбоотой бай-
...н гэршэ боло-
...дхэбэри гарга-
...н ажалшадые
...бадал эдэнэй
...рилгэдэ эдэб-
...дадагыень то-
...уу. «Бидэнэр
...э ёһотойбди.
... тоолон булта-
...ниие хүтэлбэ-
...ха ёһотой. Бү-
... толгой тоолон
...эрилгэдэ ха-
... маанадта
... гэжэ 1918
...I съезд дээрэ
...һэн юм.
... түрүүшын
... тухай хэлэг-
... Нютагай сүүд
...г орган боло-
... болбол демо-
...э үндэһэ һуу-
...гдаха. Арад
...лжа, энэ сүүд
...өөр шиидхэ-
...йна гээд тэрэ

декрет соо заагдаһан юм. 1917 оной ноябриин 24-дэ В. И. Ленин энэ декредтэ гараа табиһан байгаа.

РСФСР-тэ сүүд эрхилхэ Хуулиин 9-дэхи статьягай ёһоор, һунгалтын үдэр болотор 25 наһа хүрэһэн, һунгаха эрхэтэй СССР-эй эрхэтэн бүхэн арадай заседатель болохо аргатай. Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшын тодорхойлон табиһанай ёһоор, республикын Министрнүүдэй Совет арадай сүүд бүхэндэ арадай заседательнуудай тоое тодорхойлон гаргадаг. Ажалшадай депутадуудай районно, городской (районууд боложо хубаарилагдаагүй городуудта) Соведүүдэй гүйсэдкомууд арадай заседательнуудай һунгалтые эмхидхэн үнгэргэдэг байна. Ниитын организацинууд, үргэн олон ажалшад энээндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг гээшэ. Хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, таряашадай ниитын суглаан дээрэ гү, али сэрэгшэдэй албаяа хэжэ байһан газарта үнгэргэгдэһэн суглаан дээрэ хоёр жэлэй болзороор арадай заседательнууд һунгагдадаг.

Ажал хэдэггүй һунгагшад (пенсионернүүд, инвалидууд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд) ажаһуужа байһан газартаа һунгадаг.

Суглаанда хабаадаһан һунгагшад, ниитын организацинуудай даалгабаряар ерэһэн түлөөлэгшэд арадай заседательнуудта кандидадуудые дэбжүүлдэг байна. Суглаанда хабаадаһан һунгагша бүхэн кандидадуудай али нэгые дэбжүүлхэгүй тушаа, буруушаалтын үгэ хэлэхэ, тэрэ хүниие тодорхойлон харуулха эрхэтэй.

Нээмэл ёһоор дуугаа үгэжэ, һунгалта үнгэргэгдэдэг. Һунгалтын үдэр хүрэтэр 18 наһа гүйсэһэн хүн бүхэн эндэ хабаададаг байна. Бусадта орходоо олон дуу гү, али суглаанда хабаадаһан һунгагшадай хахадһаань олонхиин дууе абаһан кандидадууд арадай заседательнуудай тоодо һунгагдаа гээд тоологдодог.

Сүүд эрхилхэ Хуулиин 11-дэхи статья дотор иигэжэ хэлэгдэнхэй: «Арадай заседательнууд сүүдтэ өөрынгөө уялгануудые дүүргэжэ байха үедөө судьягай бүхы эрхэ түлөөлэлгэнүүдые хэрэглэдэг». Тиимэһээ арадай заседатель сүүдэй бүрин хүсэд эрхэтэй гэшүүниинь боложо, хэрэгүүдые шиидхэн харалгада эдэбхитэйгээр хабаададаг. Гэм хэгшэдые гансал хэһээгээд орхихо зорилго сүүдэй урда табигдадаггүй гээшэ. Харин хэрэгые шиидхэн хаража байха үедөө иимэ гэм хэхэ ябадал ямар шалтагаануудһаа, ямар эрхэ байдалһаа тохёолдооб гэжэ тодорхойлхо шухала болоно. Тиигээд гэмтэ ябадал хэхэ эдэ шалтагаануудые усадхахын түлөө тэмсэхэ ушартай. Уголовно хэрэг бүхэниие шиидхэн харахадаа, арадай заседатель сүүдэй энэ зорилгые мартаха ёһогүй.

Совет хүнүүдые ёһо заншалай талаар хүмүүжүүлхэ, илангаяа дороһоо өөдэ ургажа ябаа залуушуулые ажалда дуратайгаар, журамтай һайнаар, Эхэ орондоо үнэн сэхэ байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ совет сүүдэй шухалын шухала зорилго болоно бшуу. Гэмтэ ябадалые уридшалан сараха, усадхаха талаар бэелүүлэгдэдэг ехэ хүдэлмэриин амжалтатай һайнаар бүтэхын тулада иимэ хүмүүжүүлхы ажал хэгдэдэг байна.

Үнгэрэгшэ һунгалтын үедэ манай республика дотор арадай сүүдүүдэй арадай заседательнуудаар хүн зондоо хүндэтэй болоһон түлөөлэгшэд һунгагдаа һэн. Эдэ нүхэд ажал хүдэлмэридөө тон оролдосотойгоор, үнэн сэхээр хандадаг, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаа.

«Би табан жэлэй туршада арадай заседателяар ажаллаа һэм. Үнгэрһэн энэ турша соо элдэб хэрэгүүдые шиидхэн харалсаһан байнаб. Гэм хэгшэдэй дунда хэды дахин урдань сүүдлүүлһэншье, алдуу хэжэ, түрүүшынхеэшье оролон хүнүүд дайралдадаг байгаа. Тиигээд үнэн сэхэ, һайн һайхан үгэнүүдые ойлгодоггүй, гэм хэжэ һурашаһан заримашуулые хуулиин заабариин ёһоор, хатуу шангаар сүүдлэхэ хэрэгтэй гэжэ ойлгоо бэлэйб. Зүгөөр алдуу хэжэ, сүүдтэ түрүүшынхеэ ороһон хүнүүдые тон наринаар, бүхы талаһаань хаража үзэхэ, тон зүб шиидхэбэри гаргаха ушартай» гэжэ сүүдэй заседатель нүхэр Иванов хэлэнэ. Энэнь зүб.

Партиин түүхэтэ XXII съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй сэсэн мэргэн шиидхэбэринүүдээр совет ажалшад зоригжонхой. Политическэ, ажалай иимэ ехэ дэбжэлтын оршон байдалда арадай заседательнуудые һунгаха һунгалта үнгэргэгдэхэнь. Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха гайхамшагта түсэбэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһанда совет хүнүүд омогорхон баярлана.

Манай республикын эрхэтэн бүхэн арадай заседательнуудые һунгаха һунгалтада тон эдэбхитэй һайнаар хабаадаха байһандань маргалтагүй.

Д. Мункоев.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур
1963 оной январиин 25.

Хулиган Б. Будажапов хэды болотор зоргоороо аашалжа ябаха юм?

Түрэл партиингаа хүтэлбэри доро коммунизм байгуулха замаар эрид шууд урагшаа дабшажа ябаһан совет араднай долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлые ехэ амжалтатайгаар дүүргээд, табадахидань ороһон бэеэрээ, эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллажа байна. Хаа хаанагүй—хото городтошье, хүдөө нютагуудташье арюун һайхан хэрэгүүдээрээ, үнэн сэхэ ажалаараа алдар солотой болоһон хүнүүд улам олошорно. Тэдэнэй һайн һайхан хэрэгүүдээр омогорхонгүй байхын аргагүй.

Тэрэшэлэн манайшье Бэшүүрэй совхоздо тиимэ түрүүшүүл олон. Тэдэнэй тоодо совхозой 2-дохи отделениин Хонхоло нютагта ажаһуудаг хүдэлмэришэдэй дундаһаа урагшаа зүдхэжэ, адууһа малайнгаа тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө унаһан малгайгаа абангүй ябадаг хүнүүд бии гээшэ.

Иимэшье байханъ зүб. КПСС-эй XXII съездын баталан абаһан Программа соо коммунизм байгуулагшын мүнөө үедэ сахижа ябаха һайн һайхан заншал тухай хэды тодорхойгоор хэлэгдэнэ гээшэб. Үнэн сэхээр ябаха, ажалаараа, ажаһуудалаараа эрхим жэшээ харуулан, коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэдэ хүртэхын түлөө тэмсэл үргэдэнэ. Архи ууха, наншалдаа гаргаха, ниитын зөөри хулгайлха гэхэ мэтын тэсэшэгүй муухай ябадал—хуушанай барга сагай үлэгдэл мүн. Иимэ үлэгдэлтэй шангаар тэмсэхэ—мүнөө сагай шухала зорилгонуудаймнай нэгэн болоно. Энээн тухай Украинын суута таряашан, Социалис Ажалай Герой Н. Г. Загладын бэшэг соо онсо анхарал хандуулагдаһан байна.

Гэхэтэй хамта иимэ үедэ зэрлиг муухай аяг ааша гаргадаг, зоной ажал хэрэгтэ һаалта хэдэг, архи уугаад, дайралдаһан хүнүүдые сохижо, хараажа ябадаг заримашуул манай Бэшүүрэй совхозой хоёрдохи отделенидэ бии болонхой. Тэдэнэй нэгэниинь Батомунко Будажапов болоно.

Б. Будажапов жиирэй хүн бэшэ юм. Энэмнай партиин гэшүүн болоһоор үнихэнэй, мүнөө Хонхоло нютагай 2-дохи отделениин тракторна бригадые даадаг тушаалтай, харюусалгатай хүтэлбэрилэгшэ байха. Теэд энэ хүтэлбэрилэгшэһөө нютагайнь зон айжа, холуур зайлажа гар[illegible]лонхой.

Б. Будажапов ажал хүдэлмэреэ хаяжархёод, уһан тулам болотороо архи залгяад, нюдаргаа зангидан, уулзаһан лэ хүниие хараажа, гартаа бариһан юумээрээ сохижо ябадаг болоһоор үнинэй. Энэ хүтэлбэрилэгшэдэ ямаршье хуули ёһон хамаагүй: нютагай магазинда архиин үгы һаа, үдэр һүни илгаагүй, тракторта һуугаад, ойро тойронойнгоо алишье тосхон гүйлгэжэ ябашадаг. Хэн нэгэн тэрээндэ арсаад, буруушаагаад үзэг— —«арһа мяхаа үбшүүлжэ» болохо. Эгээл иимэ ябаха үедөө Будажапов «намайе диилэхэ хүн үгы, бултыетнай алахаб» гэжэ хашхардаг. Тэрэнэй хэһэн зэбүүрхэмэ муухай хэрэгүүд тухай богонёор тогтожо хэлэхэ болоо һаа, иимэ:

1961 оной март һарада Хонхолын адаг тушаа Хёлго гол дээрэ Будажаповай зэрлиг муухайгаар аашаһаниие эндэхи зон дуулаһан, хараһаншье байха. Долина гэжэ тосхон ошожо галзууртараа архи залгяад Будажаповай бусажа ябатарнь, совхозой хүдэлмэришэд Бабасан Батомункуев, Цыбикдоржи Цыбанов гэгшэд уулзаһан байгаа. Энэ архиншан тэдэ хоёрые тодожо абаһаар гэнтэ сохижо оробо. Батомункуевынь хубсаһаа тайлажа хаяад, тэрьедэжэ һалаа. Цыбановые шаргын хабтагайгаар тархи руунь сохижо унагаагаад, хүдэлхэеэ болиторнь дэбһэжэ, саһаар дараад, дээрэнь шаргын хабтагай хадхажархиһан байгаа.

Энэ хэрэгэйнгээ түлөө Б. Будажапов партийна зэмэдэ — «шанга донгодолгодо» хүртэһэн байха. Сохюулһан тэдэ хүдэлмэришэд Будажаповай гуйхада, сүүдтэ үгэнгүй орхёо һэн.

Хэдэн жэлэй саада тээ Агван Очировые баһа ехээр сохижо, хамарыень һэтэрэ хазажархиһан юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй хабар уһан мунинхa болотороо архи уугаад ябаһан Будажапов үнинэй коммунист, пенсионер үбгэн Ирдыни Цыдыповые бэлин шэбшэгээр хараажа, ташуурыень буляажа абаад сохиһон, мориньһоонь унагааһан байна.

Зоргоороо ороһон Будажапов һаянай бүри муухайгаар аашалдаг болоо. Мэнэ һаяхан архи уужа галзуураад, Батомунко Дашиевые бахалуурдажа унагаагаад, баруун гарайнь хурга таһара хазажархёо.

Энэ мэтээр Будажаповай гаргаһан зэрлиг аашануудые дурдаха болоо һаа, тоогүй олон. Коммунистын нэрые бузарлажа ябаһан энэ хүндэ хараалгажа, сохюулжа гомдоһон наһатайшье, залуушье хүнүүд дүүрэн. Бүри һаяхан һүниин 4 часта гаражда һогтуугаар ерэмсээрээ трактор абаад гарахам гэхэдэнь, харуулшан үбгэн нүхэр Крюков арсаһандаа ехээр хараалгажа, сохюулан алдаа. Мүн тэрэнэй гэр бүлэдөө хэһэн буһалгаае, һамгаяа үбшэн болотор сохиһон ушарые тоолохо болоо һаа, захагүй.

Хуушанай барга бүдүүлиг сагай үлэгдэлһөө мүнөө болотор таһараагүй Будажапов нютагайнгаа зоной ажаһуудалда ехэ түбэг татана, залуу үетэниие үнэн сэхээр, журам һайнтайгаар, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һаад ушаруулна. Энэ хулиганай нүлөөндэ ороод, тэрэниие һажаагаадшье ябадаг зарим залуушуул бии.

Бэшүүрэй совхозой дирекци болон партком (секретариинь М. Иванов) Будажаповта шанга хэмжээ абажа, харюусалгатай ажалһаа зайлуулхын орондо эндэхи хоёр голой тракторна бригадые даалганхай. Коммунис нэрэеэ хухалһан, олониитэ зондо хүндэгүй болоһон Будажапов иимэ харюусалгатай хэрэг даажа байха эрхэтэй гээшэ гү?

Зэрлиг муухай аяг ааша гаргажа, хүнүүдые зоргоороо сохижо ябадаг Будажапов хуулиин урда зэмэеэ амасаха ёһотой.

И. Цыдыпов,
коммунист, пенсионер.
Б. М. Дашиев,
хүдэлмэришэн.
Б. Батомункуев,
тракторист.
Б. Очиров,
хүдэлмэришэн.
М. Митыпов,
ухэршэн.
Н. Крюков,
хүдэлмэришэн.
А. Очиров,
тракторист.

РЕДАКЦИҺАА:
Бэшүүрэй совхозой 2-дохи отделениин хүдэлмэришэд Б. Будажаповай зэрлиг муухай аяг ааша гаргадаг тухай бэшэхэ зуураа, тэрээндэ хэмжээ абаха гэһэн тон зүб эрилтэ табина. Буряадай АССР-эй прокурор нүхэр ЦЫДЕНЖАПОВ, Мухар-Шэбэрэй аймагай прокурор нүхэр АНГАРХАЕВ, Мухар-Шэбэрэй аймгүйсэдкомой милициин таһагые даагша нүхэр ДЫМБРЫЛОВ гэгшэд манай уншагшадай бэшэгтэ анхаралтайгаар хандажа, хулиган Б. Будажапов тушаа зохихо хэмжээ дары түргэн абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Лариса Юрина Михаил Калайда хоёр Улаан-Үдын ПВЗ-гэй соёлой ордоной дэргэдэхи уран һайханай бүлгэмдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Тэдэнэй гүйсэдхэһэн хатарые харагшад нэрьемэ альга ташан угтадаг юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Лариса Юрина, Михаил Калайда ород арадай хатар гүйсэдхэжэ байна.

В. ЗОРКИНОЙ фото.

Спартакиада угтуулан...

Эрхүү городто Зүүн Сибириин түмэрзамшадай дунда убэлэй спартакиадада зорюулагдаһан мүрысөөн боложо байнхай. Мүнөө эндэ санаар мүрысөөнүүд боложо дүүрэв. Түмэрзамшадай дунда манай Улаан-Үдын «Локомотив» бүлгэмэй команда бараг амжалтатай. Эрэшүүлэй дунда 15 километрэй зайда болоһон урилдаанда Юрий Коллегов, Геннадий Алексеев гэгшэд эрхимлэжэ, түрүүшын хоёр һуури эзэлһэн байна. Гурбадахи һуурие Иланск городой түлөөлэгшэ Бабиков эзэлээ. Республикын үнинэй санашан Иван Анненков энэ зайда фиништэ табадахи хүн хүрэжэ ерээ. Мүн 4x100 гэһэн эстафетэ дамжуулгын урилдаанда манай команда эрхимлэжэ, түрүү һуури эзэлээ. Хоёрдохи һуурида Красноярск городой команда гараа. Санын хоёр янзын зүйлөөр мүрысэгшэд сооһоо Улаан-Үдын Бодров, Гордиенко гэгшэд эрхимлээ. Тиихэдэ трамплинһаа һүрэлгөөр болоһон һонирхолтой мүрысөөндэ Красноярск городой түлөөлэгшэ Лобанов түрүүшын һуури эзэлээ. Хүшэр хүндэ зүргэ дабалгаар үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ мүн лэ Улаан-Үдын түлөөлэгшэ Елгин эрхимлэһэн байна.

Хэдэн мүрысөөнэй удаа Улаан-Үдын «Локомотив» бүлгэмэй команда түрүү һууридa ябана. Красноярск, Эрхүүгэй спортсменүүд хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлэнхэй.

Д. Раднаев.

Амаралт...

Хурамхаан...
жэлэй һургу...
сүлөөтэй са...
най бүлгэмд...
һони һония...
концерт хар...
лонхой. Эд...
амаралтын ү...
малшад, хо...
лекци уншаһ...
руулһан бай...
дань ород, б...
хатар наадан...
шье олоор о...

Һурагшад...
лын гүүртэ,...
Үнэгэтэй, Ех...
Хурамхаан...
наар ошожо...
таг бүхэндэ...
хынгаа хажу...
зетэ, дайшал...
дые гаргалса...

Уулза... тоотойго...

Бэшүүрэй...
һурагшад өө...
дээрэ бүмбэг...
далгаар нүхэ...
залга Потани...
ман жэлэй...
үнгэргэбэ. На...
сасуу потани...
Бэшүүрэй ду...
хидые мэгдэх...
гаар добтолһ...
шынгээ бүмб...
һээршье бай...
харюугай бү...
тоогоо тэгшэ...

Мүрысөөнэй...
хадта Бэшүү...
команда добт...
хажа, наадана...
табан бүмбэг...
лэглээ». Һони...
рэһэн энэ мү...
нин тосхоной...
тоотойгоор ш...

ТҮМЭРТЭ ХАДАҺАА БАЛТИКА ХҮРЭТЭР

(Германиин Демократическа Республикын һонинууд).

Урда захадаа Түмэртэ хадаһаа эхилээд, Хойто захадаа Балтиин далайн эрье хүрэтэр Германиин Демократическа Республика нэмжын оршодог. Германиин энэ хубиин немец ажалшад шэнэ общество байгуулна. Тэдэнэр фабрика, заводуудайнгаа, нүүрһэнэй шахта болон калиин уурхайнуудай, республикынгаа бүхы баялигай эзэдынь болонхой. Эндэ хүниие үзэн ядадаг үзэл бодолтой, һүртэ муухай дай һүжэрөөдэг капиталистда богоолшолуулгын ажал хэдэг хуушанай хэсүү бэрхэ байдал дахяад һэргэхэгүй. Мүнөө эхилээд байһан 1963 он орон дотор социализм үргэн далайсатайгаар байгуулха жэл, шэнэ туйлалтануудые амжаха жэл болохо байна.

ГДР соогуур «Бишыхан аяншалга» хэжэ, ороной ажабайдалай зарим талые мэдэжэ абахыень уншагшадта бидэнэр дурадханабди.

ДЭЛХЭЙН 50 ОРОНТОЙ НАЙМАА ХЭНЭ

Карл Маркс-Штадт—бүд нэхэлгын машина бүтээдэг шухала центрнүүдэй нэгэн юм. Индустриин энэ һалбари һүүлшын зургаан жэлэй турша соо продукци бүтээжэ гаргалгаяа 80 процентээр дээшэлүүлээ. ГДР-эй бүд нэхэлгын, машина бүтээлгын предприятинуудай гаргаһан станогууд, бусад түхеэрэлгэнүүд дэлхэйн дэлгүүр дээрэ мэдээжэ болохо ёһоороол болонхой. Тэдэнэй бүхы продукциин хахадынь гадаадын оронуудта худалдагдадаг юм. Бүд нэхэлгын фабрикануудта хэрэглэгдэхэ станогууд, машинанууд болон бусад бүхы түхеэрэлгэнүүдые таби гаран орон мүнөө ГДР-һээ худалдажа абана.

АЖАЛШАДАЙ БЭЕЫН ЭЛҮҮР ТУХАЙ ОРОЛДОЛГО

Бад Верка город шадар уушханай ханяаданай центральна клиникэ байгуулагдаһаар зургаан жэл болобо. Уушханай ханяадатай, уушханай бусад үбшэнтэй тэмсэхэ талаар энэ клиникэ республика доторхи эмнэлгын гол эмхи зургаануудай нэгэн юм. Мүнөө энэ клиникэ 1.100 үбшэнтэнэй аргалуулха һууритай. Тэндэ 50 мэргэжэлтэ-врачнууд хүдэлдэг. Клиникын гаргашада 10,5 миллион марка, тэрэ тоодо эм дом абахын тулада миллион хахад марка хүдэлмэришэн-таряашанай гүрэн жэл бүри дунда зэргээр һомолдог байна.

Правительствын эсэшэ сусашагүй оролдолго гаргадагай ашаар ГДР-тэ үхибүүдэй гээгдэлгэ хүсэдөөр зайсуулагдаа. Һэргылэлгын болон бусад хэмжээнүүдэй үргэнөөр абтадаг дээрэһээ уушханай ханяадаар үбшэлэгшэдэй тоо эрид ехээр хороо. Эдэ хэмжээнүүдые абахын тулада жэл бүхэндэ 170 миллион марка һомологдоно.

ЛЕЙПЦИГЭЙ АЙЛШАД

«Дэлхэйн худалдаа наймаанай үүдэн» гэжэ Лейпцигые нэрлэдэг болонхой. Үнэхөөрөөшье, эндэ жэлдээ хоёр дахин хабарай болон намарай заншалта яармагууд болодог. Жэшээлхэдэ, энэ городто үнгэрэгшэ хабар болоһон яармагта бүмбэрсэг дэлхэйн 94 оронһоо ажал хэрэгэй хүнүүдэй, промышленностиин эзэдэй түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн айлшад ерэһэн байна.

Лейпциг хадаа Зүүн болон Баруун оронуудай хоорондо худалдаа наймаа эрхилхэ «хүүргэ» болоно. Тэрээнһээ гадна, энэ городто уласхоорондын конгрессүүд, научна сессинүүд, конференцинүүд боложо байдаг. 1962 ондо эндэ зуу гаран уласхоорондын болон национальна научна зүблөөнүүд боложо, наукын элдэб һалбариин 33 мянга гаран мэргэжэлтэд тэдээндэ хабаадаа. Эндэ уласхоорондын кинофестивальнууд, ангай арһанай аукционууд гэхэ мэтэ үнгэргэгдэдэг. Дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй памятнигуудаар, бусад түүхэтэ үзэсхэлэн һайхан юумэнүүдээр элбэг Лейпциг хадаа туристнуудай город болоно.

ТҮХЭРЕЭН ЖЭЛ СОО — ОВОЩ

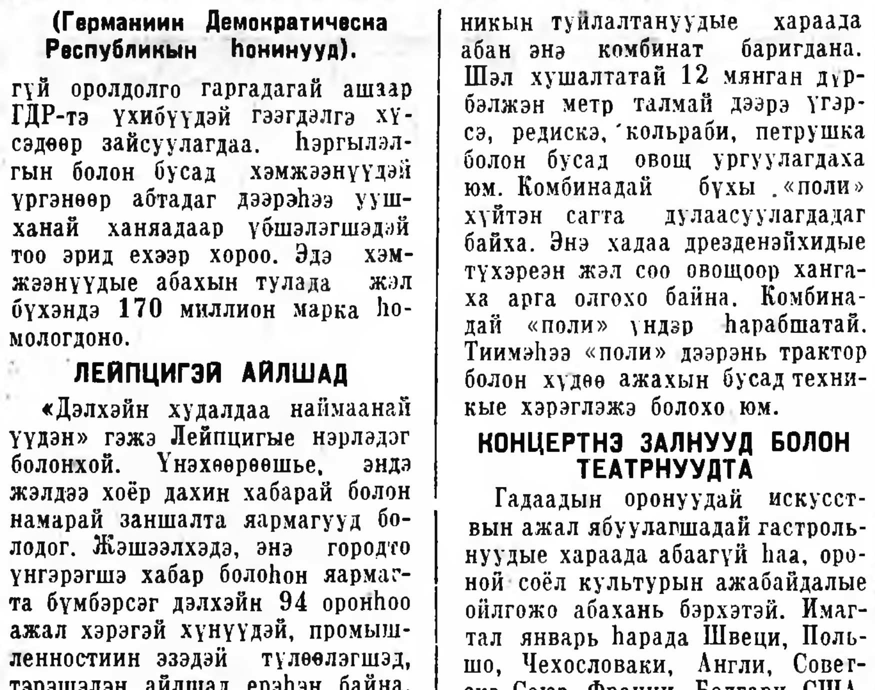
Овощ ургуулха томо комбинат Дрезденэй нэгэ захада мүнөө байгуулагдажа байнхай. Шэнэ техникын туйлалтануудые хараада абан энэ комбинат баригдана. Шэл хушалтатай 12 мянган дүрбэлжэн метр талмай дээрэ үгэрсэ, редискэ, кольраби, петрушка болон бусад овощ ургуулагдаха юм. Комбинадай бүхы «поли» хүйтэн сагта дулаасуулагдадаг байха. Энэ хадаа дрезденэйхидые түхэреэн жэл соо овощоор хангаха арга олгохо байна. Комбинадай «поли» үндэр һарабшатай. Тиимэһээ «поли» дээрэнь трактор болон хүдөө ажахын бусад техникые хэрэглэжэ болохо юм.

КОНЦЕРТНЭ ЗАЛНУУД БОЛОН ТЕАТРНУУДТА

Гадаадын оронуудай искусствын ажал ябуулагшадай гастрольнуудые хараада абаагүй һаа, оронной соёл культурын ажабайдалые ойлгожо абахань бэрхэтэй. Имагтал январь һарада Швеци, Польшо, Чехословаки, Англи, Советскэ Союз, Франци, Болгари, США, Баруун Германи болон Румыниһаа ерэһэн артистнууд Берлиндэ, бусад городуудта концертнүүдые харуулха байна. Тусхайлбал, совет скрипкэшэн Игорь Безродный, Швециин дирижер Карл Гарагули гэгшэд ерэхээр хүлеэгдэнэ. Тиихэдэ Дрезденэй Гүрэнэй капелла һарын эсэс багаар СССР-тэ гастроль хэхэ юм. Дрезденэй хүгжэмшэд Москвада, Ленинградта, Ригэдэ, Вильнюстэ концертнүүдые харуулха.

ГЕНРИХ ГЕЙНЫН НЭРЭМЖЭТЭ ШАН

Генрих Гейнын нэрэмжэтэ шан публицист, уран зохёолшо Герман Кантда, поэт Пауль Винсдэ 1962 ондо барюулагдаһан байна. Тэдэнэр прозын, публицистикын, поэзиин болон кинодраматургиин талаар зохёолнуудые бэшэһэнэйнгээ түлөө культурын министерствын энэ шанда хүртөө.

Торгауда (Лейпцигэй округ) Германиин Демократическа Республика дотор эгээ томо хабтагар шэл гаргадаг завод баригдажа байна. Үйлэдбэриин бүхы барилганууд бодхоогдонхой.
1963 оной январь соо энэ предприяти продукци гаргажа эхилхэ. Заводой барилгын дүүрхэдэ тус предприяти жэл бүри 8 миллион дүрбэлжэн метр сонхын шэл болон бусад зүйлэй продукци гаргадаг болохо юм. Зураг дээрэ: шэнэ заводой цехүүдэй нэгэн соохи харуулагдана.
АДН-ТАСС-ай фото.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1963 оной январиин 25.

ХИЛЫН СААНАҺА

Н. С. Хрущевой үгэ Францида ба Норвегидэ хэблэгдэн гараба

ПАРИЖ, январиин 23. (ТАСС). Долоон хоног соо нэгэ дахин гарадаг «Франс Нувель» гэжэ журнал Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин VI съезд дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые бүхыдэнь хэблэн гаргаба.

ОСЛО, январиин 23. (ТАСС). Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин VI съезд дээрэ Н. С. Хрущевой Берлиндэ хэлэһэн үгые эндэ гүйсэдөөр хэблэн гаргана.

Вашингтондохи уулзалга

ВАШИНГТОН, январиин 23. (ТАСС). СССР-һээ ООН-до байдаг сагүргэлжын түлөөлэгшэ Н. Т. Федоренко ба буу зэбсэг хуряаха талаар 18 оронуудай түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комитедтэхи Советскэ делегациие толгойлогшо С. К. Царапкин гэгшэд США-гай түлөөлэгшэдтэй—буу зэбсэг хуряалгын болон зэбсэгжэлгые хинаха агентствын директор У. Фостер ба буу зэбсэг хуряаха талаар 18 оронуудай комитедтэхи США-гай түлөөлэгшын орлогшо Ч. Стелле гэгшэдтэй эндэ уулзаба.

Энэ уулзалга хадаа ядерна зэбсэг туршалгые болюулха тушаа асуудалда зорюулагдаба.

США-да байдаг Великобританиин элшэн сайд Д. Ормсби-Гор гэгшэ энэ уулзалгада хабаадалсаба.

Удаадахи уулзалгань январиин 23-да болоо.

Совет космонавтын хүндэлэлдэ болоһон уулзалга

ДЖАКАРТА, январиин 22. (ТАСС). Совет космонавт Андриян Николаев үсэгэлдэр Индонезиин ниислэл хотодо ерэмсээрээ Мердека ордондо ошобо. Совет айлшан национальна хубсаһаяа үмдэһэн Индонезиин басагадай «Хүндэлэлэй харуулай» гудамжа соогуур ябажа гарахадань, тэдэ басагад сэсэгэй дэльбэнүүдээр урдаһаань сасажа байбад. Ордоной хэрэлсээ өөдэ Николаевай гарахадань, Сукарно хүлеэжэ байба. Президент айлшанаа хани халуунаар угтажа, тэдэ хоёр хөөрэлдэжэ эхилбэд. Николаев Сукарнода болон бүхы Индонезиин арадуудта советскэ арадһаа, нүхэд-космонавтнуудһаа үнэн зүрхэнэй мэндые хүргэбэ. Гагарин, Титов, Попович гэгшэд элүүр энхэнүүд гү гэжэ байжа президент анхаралтайгаар асууна.

—Бултадаа элүүр энхэнүүд, дорюунууд, ехээр ажаллана, оролдосотойгоор һурана,—гэжэ Николаев харюусана.

— Таанар гансал Советскэ Союзай геройнууд бэшэ, манай бүхы дэлхэйн геройнууд, Индонезиин арадай геройнууд гээшэт,—гэжэ Сукарно Николаевта хэлэнэ.

Тэрэ үдэшэлэн Негара ордон соо Советскэ космонавтын хүндэлэлдэ ехэ уулзалга болобо.

* *

ДЖАКАРТА, январиин 23. (ТАСС). Индонезиин хүдэлмэришэд болон совет мэргэжэлтэдэй хамтын хүсөөр байгуулагдаһан спортын ордон соо Андриян Николаев Джакартын залуушуултай уулзаба. Хүн түрэлтэнэй, эб найрамдалай аша туһын түлөө эрэлхэг габьяа гаргаһанайнь түлөө президент Сукарнын шагнаһан Республикын Одо зүүһэн совет космонавтын гаража ерэхэдэ, Индонезиин ниислэл хотын эдир хүбүүд болон басагад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Хэдэн минута үнгэрһэн хойно баһа дахин альга ташалга шэнэ хүсэтэйгээр нэрьебэ. Ниислэл хотын залуушуул советскэ дуу дуулажа эхилбэд. «Оролдолгомнай юрын лэ, оролдолгомнай иимэ лэ...» мүнөө Джакартада айлшалжа байһан Японой залуушуулай ансамблиин артистнууд совет космонавтые угтан энэ дуу дуулажа эхилээ һэн. Бүхы зал соо байгаашад энэ дуу дуулажа эхилбэд. Андриян энеэбхилжэ байтараа, мүн өөрөө дуулажа оробо. Тэрэнэй һүүлээр тон үндэр, уужам зал соо Индонезиин дуунууд зэдэлбэ, тиигээд баһа совет дуу дуулаба.

Гэгээрэлэй болон культурын министр Прийоно хани совет арадай эльгээһэн түлөөлэгшые суглаарагшадтай танилсуулба. Николаевай габьяашалга тухай хэлэһэн үгэ бүхэниие нь альга ташалгаар угтагдана. Тэрэнэй һүүлээр Андриян Николаев замбуулин тухай, өөрынгөө ниидэлгэ тухай, өөрынгөө нүхэд-космонавтнууд тухай хөөрэбэ.

Джакартын залуушуул космонавтын хүндэлэлдэ концерт харуулба.

Космонавтын сүлөө забгүй үдэрынь советскэ посольстводо хэгдэһэн ехэ уулзалгаар дүүрэбэ.

Арадуудһаа нюуса далдаар

НЬЮ-ЙОРК, январиин 23. (ТАСС). Вашингтондо США-гай гадаадын хэрэгүүдэй министр Дин Раск США-гай уряалаар ерэһэн Аргентинын гадаадын хэрэгүүдэй министр Карлос Мунис хоёрой хоорондо хэлсээн хэгдэжэ байна.

«Нью-Йорк таймс» газетын корреспондент Тэд Шульц гэгшын мэдээсэл соо хэлэгдэһэн ёһоор, Кубада эсэргүү «Түргэн ба нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые» абаха тушаа һанамжануудаа министрнүүд хэлсэбэ. США энэ зорилгоор Америкын гүрэнүүдэй организациие энэ хэрэгтэ элсүүлхэ һанаатай гэжэ Шульцын мэдээсэл сооһоо эли болоно. «Хэрэгтэй болоо һаань, (Кубада эсэргүүгээр) зэбсэгтэ добтолгые Аргентина дэмжэхээр бэлэн байна» гэжэ Шульц тэмдэглэнэ.

Энэ хэлсээнэй үедэ «Һалбаран хүгжэхын түлөө байгуулагдаһан бүлгэм» гэдэгэй программын ёһоор, Аргентинада Америкын «туһаламжа» үзүүлхэ тухай асуудал зүбшэгдэбэ.

БУЭНОС-АЙРЕС, январиин 23. (ТАСС). Пентагоной тусхай уряалаар армиин нэгэдэхи корпусой командалагша генерал Явиколи США ошобо.

Явиколиин Холбоото Штадуудта ошолгые Аргентинын гадаадын хэрэгүүдэй министр Карлос Мунисын США ошоһонтой холбоотой гэжэ журналистнууд тэмдэглэнэ.

Аме... „демократ... сэг...

НЬЮ-ЙОРК...
(ТАСС). «Го...
дүүдтэ, штаду...
галгын сугла...
США-гай кон...
орожо хараа...
һан бүхы юум...
най гутааха»,...
кратическа...
шэнжэлхэ тал...
хидхэһэн сугл...
лэһэн сенатор...
(Пенсильвани...
крат) мэдүүлб...
«Тусхай...
аша туһын т...
гаргадаг мон...
лөөлэгшэд тэ...
орожо байдаг,...
гөө аша туһы...
һаадгүй ябаж...
гохо гаргалга...
гэжэ байдаггү...
тическэ нобшо...
баад жэлэй...
табихада шу...
ринүүдые а...
һаатуулжа ба...
миссинуудта...
бэшэ, харин...
гурим журам...
даг. Забхайрһ...
аппарадай һа...
боложо, олон...
хэрэг оройдо...
гүй, тиихэдэ...
шэлгэ, һайн...
дые найдамта...
баажа үгэлгэ...
туһада хохидо...
Америкын...
Холбоото Ш...
гаргадаг о...
ябуулгые шу...
лай зүрхэлдэ...
дээрэһээ СШ...
шэдэй ходо...
«арадай дур...
лүүлдэг» х...
туулдаг Аме...
тиин» уг удх...
натор Кларк...
һүртэй шанга...

Редактор
Ц. Ц...

Манай адрес, телефо...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ле...
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. ре... ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизн... —24-74, сельского хозяйства, советского строител... ры—47-59, промышленности, транспорта, инфо... литературы и искусства—34-05, писем и рабсел... отдел переводов и корректорская—35-95, бух... Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерст... Бурятской АССР.
Н00330.